Агазет шьаҭаиркит Д.И. Гәлиа 1919 ш. февраль 27 азы

АҦСНЫ

Ареспубликатәҳәынҭқарратә усхәарҭа «Аҧснымедиа» 2026 ш. февраль 12 № 5 (21 696)

Пицундатәи амзара шәышықәса ахыҵит

Аҳәырҧсарра – иаци иахьеи

Альбина Жьиба

Пицунда иҟоу амзара абнахьчаҩцәеи аботаникцәеи рыҵҩаратә ҭыжьымҭақәа рҿы 1885 шықәсазы аҵырҭра иалагеит. Иара уи аамҭазы ҧсабаратә баҟаны ирылархәахьан. Аҵарауаа ари абнара зеиҧшыҟам аҟазшьа атәы аҳәара иалагахьан.

1926 шықәса жәабран 9 рзы иаҧҵан Пицундатәи амзаратә хәырҧсарра. Ари изаҭәу хәырҧсароуп, иахьа амшын агаҿаҿы. 1966 шықәса рзы иара иадҵан Мысратәи. Зынӡа еиҧшым абнаракәа – аҵьтәи амзаратәи еилалаины ишьақәдыргылеит ҧшь-гектарк рҟынӡа иҟоу, 700 ҵиаа ахьеизҳауа, урҭ рахьынтә 22 хкы Ашәҟәы Ҟаҧшь иану, ахьыҟоу аҳәырҧсарра.

Иахьа Пицунда-Мысратәи аҳәырҧсарра напхгара алҵоит Сабина Лобода. Лара хәышықәса ҵуеит араҟа аус луеижьҭеи. Абнара иамоу ауадаҩрақәа зегьы бзианы илдыруеит. Русура аҕырак ззырхоу аҵиаақәа рыхьчареи урҭ рхыҧхьаӡара ахарҭәаареи роуп.

Сабина лажәақәа рыла, аҳәырҧсарра аҵакыра Асовет аамҭа аахыс аҽеиҭанамкәеит. Ҳәарада, иҟоуп аилагаракәа, шьоукы метрак аҳәаа еиларгеит, даҽа шьоукых – 5-10 метра, аха аҳәырҧсарра аусзуҩцәа анаплакәҩцәа ирҿагылан арҭ адгьылқәа рыхьчоит.

«1966 шықәса раахыс аҳәырҧсарра адгьыл амаркуеит. Иара аҩныҵҟа акурорт «Пицунда» дыргылеит, аҧсшьарҭа, Литфонд, апансионат «Правда», Аҟазаратә ҩны. Арҭ аобектқәа аҳәырҧсарра иамоу амал, ахәӡ рхы иархәаны аус руеит. Еиҭаҳау аҭлақәа зегьы рзы аҭакҧхықәра зду иара аҳәырҧсарра анапхгара роуп», - ҳәа азгәалҭоит хаиҿцәажәараҿы Лобода.

Убри аан лара ҿырҧштәыс иалгоит Урыстәыла аҳәырҧсарра ахылаҧшразы иҟоу аҧҟаракәа.

«Ҵлак хырҵәаргьы, аҭыҧ аҿы даҽак еиҭархароуп, мамзаргьы, ахарақса ду рықәырҵоит. Ашәҟәы Ҟаҧшь иану аҭла алакысра зынӡагьы азин ыҟаӡам. Ак дыргылозаргьы, уи иавган иҟарҵоит. Ҳаргьы ус еиҧш ҳхы мҩаҧаҳгалароуп. Хәы змам аҵиаақәа иҳамоу хьчатәуп. Ҳҭыск ааҟаларгьы, акгьы ҳалшом, ахарақса ҳазрықәҵом ауаа. Ари аҭагылазаашьа ҧсахтәуп»,- лҳәоит Сабина.

Лара еиҭалҳәеит аагәа Пицунда аҵитрустә ааӡарҭаҿы шәышықәса еиҳаны изхыҵуа амагнолиақәеи, адаамыркәеи шхиҵәаз аргыларазы азин зауз. Сабина илҳәоит, аҳәынҭқарратә усбарҭақәа рыбжьара ишыҟам аимадарақәа, аусеицура, ас еиҧш аҳтысқәа ҟамларцаз.

«Аҳәырҧсарра аҵакыраҿы инанаго аҭлақәа изеиҩдыраазом, изеилыргазом. Уи издырзом Пицундатәи амза Ашәҟәы Ҟаҧшь иштагалоу, 200 шықәса шахыҵуа. Абри еиҭаҳәалатәуп. Ауаа ирзеилкаазом иахьыҟоу аҭыҧ аҵаќы. Аҳәырҧсарра аҩныҵҟа уаныҟоу иара иамоу аҧҟаракәа урыкәныҟәароуп. Амца еикәуҵар ахьыҟало аҭыҧ хазы иҟазароуп, утәар, уҧсы ушьар ахьыҟало аҭыҧгьы ус»,- лҳәоит аҳәырҧсарра аиҳабы.

Жәытә аахыс амзаҭла ахә амоуп иара иамоу аура ду азы. Агьыцә иаашаӡа иҟоуп, аҕба аргылараҿы аҕәқәа рылҵуеит. Иҟан аамҭақәа урҭ анҧырҟоз. Адгьылқәа ҕьашӡа иахьыҟаз аҭыҧқәа маҷмызт, аха аҳәырҧсарра аусзуҩцәа еснагь абна иацхраауан, рнапала еиҭархауан амзаҭлақәа.

Ари аус уажәгьы ицоит. Сабина иаҳлырбеит ашықәс ҿыц аламҭалаз еиҭархаз. Аҵиаақәа шықәсык роуп ирхыҵуа. Дара аҭәҩанқәа рыварсуп, ииасуа ирымкәаҳарцаз. Аиҭаҳатә ыҵырхуеит абна агәҭахьы, уаҩы дахьзымнеиуа аҭыҧқәа рҿы. Иаарту аҭыҧқәа хадмырҭәаар, уи аҭыҧ аҿы ргыларак ҟалар алшоит. Ус ҳашнеиуа, 50 шықәса рышьҭахь амзара зынӡагьы изыр ҟалоит.

«Амза алашара бзиа иабоит. Ҿыц игыло аҵиаақәа амаҕ иамкырцаз ирыцҟьалатәуп. Амза бзианы еизҳауеит абылрақәа рышьҭахь, акәыцқәеи егьырҭ иара зхәаҽуа аҵиаақәа аныҟам. Убри аан аҭла дуқәа абылракәа ирыцәшәазом, урҭ рцәа ахыжәпоу азы. Аха уи иаанагазом араҟа абылрақәа хрыцәшәазом ҳәа. Амзаҭлақәа рыда, аҳәырҧсарраҿы еизҳауеит еиҭа хәы змаӡам егьырҭ аҵиаақәагьы»,- азгәалҭеит Лобода.

Агәҿа иаҧну амзаҭлақәа Пицунда рыхьчоит аӡхыҵырҟынтә. Ари аҭыҧ аҿы амшын еиҳа иҳаракуп акалақь ахаҭа аиҳа. Аҧшаҳәа ихыкәгылоу аҭлақәа амшын аныцәқәырҧо аӡы ааныркылоит. Убри аҟынтә амзақәа реикәырхара акырӡа аҵанакуеит иара акалақь ауааҧсыра рышәарҭадарагьы.

(Алгарҭа 3-тәи ад.)

Башкортостан аделегациа – Аҧсны

Аиҩызаратә усеицуразы

Имҩаҧысит Аҧсны Ахада Бадра Гәынбеи Башкортостан Аҧыза-министр Андреи Назарови реиҧылара, анаҩс Аҧсны анапхгареи Башкортостан анапхгара рделегациеи инарҭбаау реиҧылара.

Уи иалахәын Аҳәынҭқарра Ахада Бадра Гәынба, Аҳәынҭқарра Ахада ихаҭыҧуаҩ Беслан Бигәаа, Аҧыза-министр Владимир Делба, Аҳәынҭқарра Ахада Иусбарҭа анапхгаҩы Беслан Ешба, Аҧсны иҟоу Урыстәылатәи Афедерациа аҵхаражәҳәаҩ Михаил Шургалин.

Асасцәа аҧсшәа раҳәо, Бадра Гәынба иҳәеит:

«Акыр иаҧсоу аҩызцәа, ҳаҧсадгьыл аҳтныҟалакьаҿы шәбара сеигәырҕьоит. Башкортостани Аҧсни реизыҟазаашьақәа аҿиара иаҿуп. Арҭ аизыҟазаашьақәа жәашықәсала ишьақәгылон. Ибзиаӡаны иаҳгәалашәоит зегь реиҳа ихьантаз аибашьра ашьҭахьтәи ашықәсқәа раан Башкортостан иҳанатәз аҵхыраара. Ҳастудентцәа Уфа аҵара рҵон, Башкортостантәи агуманитартә еидаракәа ааргон. Аҧсны жәлар ари ргәалашәоит, иҟашәҭаз зегьы азы ҭабуп ҳәа шаарҳәоит. Иахьа ҳара ҳҽаҧхьа дҵас иқәгылоуп ҳаиҩызаратә еизыҟазаашьақәа рыҵҭара».

Башкортостан анапхгара рделегациа иалоуп, адәныҟаекономикатә еимадаракәеи аконгресстә усуреи рминистр Маргарита Болычева, адәныҟаекономикатә еимадаракәеи аконгресстә усуреи рминистрра ахаҭарнак Олег Назаров, икоммерциатәым аиҿкаара «Башкортостан Ареспублика аинфраструктуратәи асоциалтәи проектқәа рынагӡара Афонд» анапхгаҩы хада Андреи Стариков.

Аҧшаҳәаҿы аиҭашьақәыргыларатә усуракәа шымҩаҧысуа гәарҭеит: Башкортостан аҧыза-министр Андреи Назаров напхгара зиҭо аделегациа, Аҧсны Аҳәынҭқарра Ахада Бадра Гәынба, уи ихаҭыҧуаҩ Беслан Бигәаа, Аҧыза-министр Владимир Делба, Аҳәынҭқарра Ахада Иусбарҭа аиҳабы Беслан Ешба, Аҟәа акалақь ахада Ҭемыр Агрба.

Аҳәынҭқарра Ахада Бадра Гәынба иазгәеиҭеит аусуракәа аплан инақәыршәаны ишымҩаҧысуа, ишыҟоу ирымоу аҿҳәара иаҧыганы инарыгӡахьоу аусуракәагьы.

«Ҳара агәра ганы ҳаҟоуп аҿҳәара инақәыршәаны аусуракәа шхыркәшахо, ҳақалакьуааи ҳасасцәеи акурорттә сезон ҿыц азы еиҭашьақәыргылоу аҧшаҳәа шроуа» - иҳәеит Гәынба.

«Аҧсны жәлар ирхашҭуам зегь реиҳа ихьантаз аибашьра ашьҭахьтәи ашықәсқәа раан Башкортостан иҳанатәз аҵхыраара», – иҳәеит Гәынба, Аҟәа, Диоскураа рыҧшаҳәа аиҭашьақәыргылара амҩаҧысшьа ангәартоз. Аҧшаҳәа аҳәтак еиҭашьақәдыргылоит аиашаратә республика аҵхыраара иабзоураны.

Гунба инаҵшьны иазгәеиҭеит Башкортостан аҵара иалгаз иахьа испециалистцәа гәҕәаны ишыҟоу.

Аҳәынҭқарра Ахада иажәақәа рыла, еиҭашьақәыргылоу аҧшаҳәа акалақьуаа реиҧш Аҟәа иаҭааура асасцәа рзгьы иҳамҭа духоит.

Бадра Гәынба Башкортостан Ахада Радии Хабирови Аҟәа иаз Урыстәыла ахада Иусбарҭа анапхгаҩы актәи ихаҭыҧуаҩ Сергеи Кириенко рыдгыларазы иҭабуп ҳәа реиҳәеит.

«Аҟәа акалақь азы иааирҧшуа агәыбылра иунарбоит уахьыз аҭыҧ бзиа ишбалатәу»,- иҳәеит Гәынба.

Башкортостани Аҧсни реизыҟазаашьақәа аҿиара иаҿуп. Арҭ аизыҟазаашьақәа жәашықәсала ишьақәгылон. Ибзиаӡаны иаҳгәалашәоит зегь реиҳа ихьантаз аибашьра ашьҭахьтәи ашықәсқәа раан Башкортостан иҳанатәз аҵхыраара.

Бадра Гәынба Алан Гаглоев ииубилеи идиныҳәалеит

Агәреибагара зыбжьоу

Аахыҵ-Уаҧстәыла Ахада ииубилеи азгәеиҭеит. Алан Гаглоев 45 шықәса ихыҵит. Аҧсны Ахада Бадра Гәынба Аахыҵ-Уаҧстәылатәи иколлега иирамш ҭелла идиныҳәалеит.

«Шәҳәынҭқарратә усура азырхоуп атәыла ахьыҧшымра аргәгәара, уи аинститутқәа рырҿиара, ажәлар ринтересқәа рыхьчара», — иҳәеит Бадра Гәынба.

Аҧсны Ахада иазгәеиҭеит аиашаратә республикақәа рхадацәа рыбжьара ишьақәгылаз агәреибагаратә еизыҟазаашьақәа, аусеицура арҭбаара ишацҳраауа.

Бадра Гәынба инаҵшьны иазгәеиҭеит Аҧсны ахә ҳаракны ишыршьо ҳажәларқәа рыбжьара аиҩызареи, аилибакаареи рырҕәҕәараҿы Алан Едуард-иҧа ҳаҭалатәи илагала. Аҧсны Аҳәынҭқарра Ахада агәрагара аирҧшит аиашаратә еимадаракәа аринахысгьы еиҳа ишыҕәҕәахо.

Бадра Гәынба Алан Гаглоев изеиҕьишьеит агәабзиара, аманшәалара, Аахыҵ-Уаҧстәыла ажәлар реизҳазыҕьара иазку аҭакҧхықәра зцу аҳәынҭқарратә усураҿы аҿиарақәа. Аахыҵ-Уаҧстәыла Ахада иколлега ҭабуп ҳәа иеиҳәеит адныҳәалареи азеиҕьшьара пхақәеи рзы.

Олег Барцыц имҩаԥигаз аиԥылараҟәа

Москва иҟазаара аан

Урысҭәылатәи Афедерациа ашҟа иусуратә ныҟәараан Аԥсны адәныҟатәи аусқәа рминистр Олег Барцыц дылԥылеит Урысҭәылеи Аԥсни рҟны Никарагуа ацҳаражәҳәаҩ Альба Асусена Торрес Мехиа.

Аиҿцәажәаракәа мҩаԥысуан Москва, Аԥсны Ацҳаражәҳәарҭаҿы, изызкызгьы ҩганктәи астратегиатә еиҩызара арҵаулара акәын, – иаанацҳауеит Аԥсны адәныҟатәи аусқәа Рминистрра апресс-маҵзура.

Олег Барцыц иҳәеит, атәылақәа рыбжьара аизыҟазаашьақәа рыҩаӡара ҳаракы агәаҳәара шинаҭо.

«Ҳара даара ҳаигәырӷьоит ҳусеицура арҿиара. Ҳаимадаракәа шьаҭас ирымоуп аиҩызара иашаҵәҟьа, акыр шықәса раахыс ауаҩытәыҩсатә еизыҟазаашьақәа. Даараӡа иаҳгәаԥхоит ҳаицәажәара амҽхаки ахаҭабзиареи», – иҳәеит аминистр. Уи ҷыдала ҭабуп ҳәа иҳәеит Аԥсны Ахада Бадра Гәынба имаҵура данахагылоз ацҳаражәҳәаҩ Альба Асусена Торрес Мехиа лааразы.

Аминистрра ахада иазгәеиҭеит абизнеси акультуреи рганахьала аусеицура аҿырԥштәқәа.

«Ҳтәылақәа рбизнесуаа аиқәшаҳаҭрақәа рыбжьарҵоит, акультура аганахьала акәзар, акырӡа зҵазкуа раԥхьатәи ашьаҿа ҟаҵоуп. Ҳарҭ зегьы ҳаршанхеит «Инканто» (авокал Никарагуатәи аинститут) асолистка ԥхьагыла, Алиса Гыцба аԥшьбатәи Жәларбжьаратәи лмузыкатә конкурс-лабораториа алахәыла Катерин Веласкес лықәгылара. Уи Аԥсны ахәаԥшцәа даара дыргәаԥхеит, аконкурс аҟны аԥхьахә хадақәа руак аанылкылеит», – лҳәеит аминистр. Лара лганахьала ацҳаражәҳәаҩ Альба Асусена Торрес Мехиа ишьақәлырӷәӷәеит Манагуа хьаҵрада ишадгыло Аԥсны аизыҟазаашьақәа рырҿиара.

«Никарагуа Аԥсны иахәаԥшуеит аешьаратә тәылак аҳасабала. Ҳазҿлымҳауп ахырхарҭақәа зегьы рыла иҵегьы аимадаракәа рырҿиара», – лҳәеит адипломат.

Аиԥылара ахыркәшамҭазы аганқәа еизыразхеит иаарласны ирылацәажәарц апроект ҿыцқәа рынагӡара, убрахь иналаҵаны акультуратә еимадаракәа, аекономикатә аԥшьгамҭақәа.

Иара убас аиԥылара иалахәын адәныҟатәи аусқәа рминистр ихаҭыԥуаҩ Одисеи Бигәаа, Урысҭәыла иҟоу Аԥсны ацҳаражәҳәаҩ Алхас Кәаҵниа, аконсултә департамент аиҳабы Лаша Аҩӡба, жәларбжьаратәи аиҿкаарақәа рҟны аусеицуразы адепартамент аиҳабы Сариа Џьопуа.

Анаҩс Олег Барцыц диԥылеит Урысҭәылеи Аԥсни рҟны Венесуела ацҳаражәҳәаҩ Хесус Рафаел Саласар Веласкес. Олег Барцыц ҭабуп ҳәа иҳәеит иааиԥмырҟьаӡакәа иҟарҵо адгыларазы, аусуратә еимадаракәа рзы. Хшыҩзышьҭра ҷыда рызун ааигәа Венесуела иҟаз ахҭысқәа.

«Ҳара ҳаҭыр ақәаҳҵоит Венесуела ахьчараан иҭахаз асолдаҭцәа ргәалашәара. Иаҭахыз аҳәамҭақәа зегь ҟаҳҵеит аконституциатә шьақәгылашьа адгыларазы, ҳазхиоуп хаҭала ҳашшәыдгыло атәы шәаҳәаразы уахь анеира», – иазгәеиҭеит Олег Барцыц.

Агәра ганы дшыҟоу иҳәеит анапхгара ҿыц рполитика аҳәынҭқарратә институтқәа рырӷәӷәара ишацхраауа. Иара иганахьала, ацҳаражәҳәаҩ Хесус Рафаел Саласар Веласкес Аԥсны ашҟа ҭабуп ҳәа иҳәеит Венесуела иуадаҩу аамҭақәа раан адгылара ахьаанарԥшуа азы.

«Ҳара ҳзы Аԥсны партниор маҵараны иҟам, уи аешьаратә милаҭуп. Урҭ знысыз амҩа еилаҳкаауеит, ҳаҭыргьы ақәаҳҵоит. Ҩганктәи аизыҟазаашьақәа реиқәырхара маҵара акәымкәа, иҵегьы активла рырҵаулара ӷәӷәала иаҳҭахуп», – иҳәеит иара.

Адипломат ишьақәирӷәӷәеит Венесуела шазхиоу жәларбжьаратәи аҭыԥқәа рҟны азҵаарақәа зегьы рганахьала аԥсуа ган адгылара. Аиԥылараан иалыршан Аԥсни Венесуелеи русеицура арҵауларазы амҩақәа разыԥшаара.

Москва имҩаԥысит Аԥсны адәныҟатәи аусқәа рминистр Олег Барцыци Москва Аиҳабыра рминистр, адәныҟаекономикатәи жәларбжьаратәи аимадаракәеи Рдепартамент анапхгаҩы Сергеи Черемини реиԥылара. Иара убас аиԥылара иалахәын Урысҭәыла иҟоу Аԥсны ацҳаражәҳәаҩ Алхас Кәыҵниа, Москва Аиҳабыра рминистр актәи ихаҭыԥуаҩ, адәныҟаекономикатәи жәларбжьаратәи аимадаракәа Рдепартамент анапхгаҩы ихаҭыԥуаҩ Игор Ткач, аџьынџьуаа аус рыдулареи аинформациатә политикала аиқәыршәареи рзы аусбарҭа аиҳабы Георги Иаковлев.

Аганқәа рылацәажәеит Аԥсни Москвеи рыбжьара аиҩызаратә еимадаракәа рырҵаулара иадҳәалоу азҵаарақәа. Аԥсуа ган азааҭгылеит акультуратә, агуманитартә еимадаракәа, атуризм, аинвестициақәа, аекономика, асоциалтә усхк, аинфраструктура, цифрала аиқәыршәара уҳәа рганахьала аҳҭны-қалақь иамоу аԥышәа аимдара.

Аминистр ҷыдала ҭабуп ҳәа иҳәеит Жәлар Рынхамҩа Аҿәиарақәа Рцәыргақәҵарҭаҿы апавилион «Аԥсны» иагу-иабзоу аҟаҵара иахьадгылаз азы.

«Ари ҳаамҭа иақәшәо ҭыԥуп, Урысҭәыла агәаны аԥсуа культуреи адоуҳаи ирсимволуп. Абри апроект еснагь иашәҭо адгылара ҳара ҳзы аҭак ду амоуп», – иаҵишьит адәныҟаполитикатә усҳәарҭа ахада. Ҳаԥхьаҟагьы аусеицура ахырхарҭа хадақәа ируакны, аминистр иаликаит акреативтә економика арҿиара.

Февраль 3 азы Урысҭәыла адәныҟатәи аусқәа рминистр ихаҭыԥуаҩ Михаил Галузин дырԥылеит Аԥсны адәныҟатәи аусқәа рминистр Олег Барцыци Аахыҵ-Уаԥстәыла Ахада иҳәынҭқарратә бжьагаҩы Константин Кочиеви. Урҭ Аахыҵ-Кавказ аҟны ашәарҭадареи аҭышәынтәалареи рзы жәларбжьаратәи аиҿцәажәаракәа рҟны амилаҭтә делегациақәа хадара рзыруан. Март азы иҟаларан иҟоу аиԥылараҿы еицырзеиԥшу аусназӡатәқәа ирзааҭгылеит.

Аиԥылара иалахәыз ргәы иҭоуп Аԥсни Аахыҵ-Уаԥстәылеи ршәарҭадара алыршара аганахьала азҵаара хадақәа реиқәыршаҳатра.

Хшыҩзышьҭра ҷыда азун Аҟәеи Цхинвали рганахьала Қарҭ амч ахамырхәара алзыршо амҩақәа аус рыдулара шаҭаху, иара убас наԥ шарку Қырҭтәылеи, Аԥсни, Аахыҵ-Уаԥстәылеи рыбжьара аҳәаақәа рделимитациеи рдемаркациеи рхацыркра.

Арыцқьарақәа ирҿуп

Аҟәа ахада Ҭемыр Агрба инапынҵала аҳҭнықалақь аҳаблақәа зегьы рҿы лассы-лассы имҩаԥыргоит асанитартә рыцқьарақәа.

Ҳазҭалаз ашықәс инаркны Аусбарҭа №3 анапаҵаҟа иҟоу аҭакырақәа асеиԥш иҟоу аилыргарақәа 15 мҩаԥнагахьеит. Иҳаҩсыз амчыбжь азы атехника ҷыда ахархәарала Искандери Агәмааи рымҩеихдаҿы икажьу агәам арыцқьара иалагеит. Аусбарҭа №3 аиҳабы ихаҭыԥуаҩ Роман Габелиа иажәақәа рыла, атәылауаа иахьахәҭам аргыларатә гәамсам карыжьуеит, убри аҟнытә атехника ҷыда адгаланы, ааигәасигәа инхо ауаа рыцхыраарала арыцқьара мҩаԥгатәхоит.

Аҳҭнықалақь ахада Ҭемыр Агрба инапынҵала, иахьа игәыгәҭажьу, аха акыр шықәса раԥхьа ахәыҷбаҳча ахьыҟаз ахыбра арыцқьара иаҿуп, абри атәы иҳәеит Аҟәа ақалақь ахада ихаҭыԥуаҩ Авҭандил Сурманиӡе.

Аҩнусбарҭа № 5 аиҳабы Ахра Кәыҵниа иажәақәа рыла, ашколқәаранӡатәи аусбарҭа ауаа рацәа ахьынхо аҳаблаҿы ихымԥадатәиуп, ахәыҷқәа аҵаразы иахәҭоу аҭагылазаашьақәа зегьы рзаԥҵахоит.

Михаил Шургалин иҟаиҵаз ахҳәаа

Урысҭәылатәи атәылауаҩшәҟәқәеи амашьынарныҟәцаразы аршаҳаҭгақәеи ахьырҭоз аҭыԥқәа Аԥсны иаартын, Аԥсны Ахадеи анапхгареи зықәшаҳаҭыз Урысҭәыла Ахада иӡбамҭа шьаҭас иҟаҵаны.

Аусшәҟәқәа рыҭара мҩаԥысуан хәыда-ԥсада, Урысҭәылантәи аспециалистцәа адыԥхьаланы, Урысҭәылатәи Афедерациа атәылауаҩра змоу Аԥсны атәылауаа рзы иахьынӡауаз ала иманшәалаз аҭагылазаашьақәа аԥҵан. Аԥсны иахьаҵанакуа Урысҭәылатәи аҩныҵҟатәи аусқәа Рминистрра аусзуҩцәа рыҟазаара ареспублика азакәанԥҵара иаҿагылаӡом, жәларбжьаратәи апрактика иақәшәоит.

Аха жәабранмза 4 рзы, атәылахьчареи амилаҭтә шәарҭадареи рзы Жәлар Реизара аилак аилатәараҿы адепутатцәа гәыԥҩык, ҷыдала Кан Кәарҷиа (ашьҭахь уи ахҳәаа азҭаз), Урысҭәыла аҩныҵҟатәи аусқәа Рминистрра Амиграциатә маҵзура аспециалистцәа Аԥсны рыҟазаара азиншьаҭазы агәыҩбара аадырԥшит, ихыԥшым аҳәынҭқарра аҩныҵҟатәи аусқәа рҽалагалара ауп иаанагоу ҳәа азыԥхьаӡаны.

Убри аҟынтә Урысҭәыла аҩныҵҟатәи аусқәа Рминистрра анапхгара иаӡбеит Аԥсны аҭакыраҿы аусшәҟәқәа рыҭара аанкылазарц, ҳәа аҵиҵеит ацҳаражәҳәаҩ.

Ацҳаражәҳәарҭа адырраҟәа рыла, Урысҭәылатәи атәылауаҩра рымоуп 190 нызқьҩык рҟынӡа Аԥсны ауааԥсыра. Убри аан урҭ реиҳараҩык Урысҭәылатәи Афедерациа аҩныҵҟатәи атәылауаҩшәҟәқәа рымаӡам, уи аҳәынҭқарратә маҵзураҟәеи асоциалтә зинҷыдақәеи рахь рнеира ԥнакуеит. Уажәшьҭа атәылауаҩшәҟәы роур рылшоит Урысҭәыла адгьылҭакырҿы, 4 нызқь мааҭ инаркны 6 нызқь мааҭ рҟынӡа аҳәынҭқарратә баҵь шәатәхоит.

Иаԥҵоуп Аҳәынҭқарратә комиссиа

Аԥсны Ахада Бадра Гәынба Аусԥҟа инапы аҵаиҩит Станислав Зосим-иԥа Лакоба игәалашәара анаӡаӡатәреи, иҭҵаарадырратә, ирҿиаратә ҭынха аҭҵаареи аиқәырхареи рзы Аҳәынҭқарратә комиссиа аԥҵаразы.

Аусԥҟа анапаҵаҩра хықәкыс иамоуп Станислав Зосим-иԥа Лакоба иҭҵаарадырратә, ирҿиаратә ҭынха аҭҵаара, аиқәырхара, игәалашәара анаӡаӡатәра, иара убас иналукааӡаша аҭҵарауаҩ, аҭоурыхҩҩы-кавказҭҵааҩ, апоет, апублицист, арҵаҩы, аҳәынҭқарратәи ауаажәларратәи аусзуҩы, аԥсуа жәлар рмилаҭ-хақәиҭратә қәԥара иалахәыз, Аԥснытәи аҳәынҭуниверситет Аԥсны аҭоурыхи, археологиеи, аетнологиеи ркафедра апрофессор, аҭҵаарадырраҟәа Адыгатәи жәларбжьаратәи ркадемиа академик, Д.И.Гәлиа ихьӡ зху Аԥсуаҭҵааратә институт иҿыцуи иҿыцӡоуи аҭоурых аҟәша аҭҵаарадырратә усзуҩы хада, Д.И.Гәлиа ихьӡ зху Аҳәынҭқарратә премиа алауреат, Аԥсны аҭҵаарадырра зҽаԥсазтәыз аусзуҩы, «Ахьӡ-Аԥша» аорден аҩбатәи аҩаӡара занашьоу, 1989 шықәсазы Лыхнытәи ааԥхьара авторцәа ируаӡәку, «Аԥсны аҭоурых» арҵагатә цхыраагӡеи арҵага шәҟуи авторцәа ируаӡәку.

Аҳәынҭқарратә комиссиа ахантәаҩыс дҟаҵоуп Аԥсны Аԥыза-министр ихаҭыԥуаҩ Џьансыхә Нанба.

Ахантәаҩы ихаҭыԥуаҩыс – Аԥсны акультура аминистр Даур Ақаҩба.

Аҳәынҭқарратә комиссиа амаӡаныҟәгаҩыс дҟаҵоуп Аԥсны Аминистрцәа Реилазаара аппарат агуманитартә, асоциалтә зҵаарақәа рзы аусбарҭа аиҳабы Елеонора Агрба.

Аҳәынҭқарратә комиссиа иалоуп:

Аҩӡба Аслан Фазлыбеи-иԥа – Д.И.Гәлиа ихьӡ зху Аԥсуаҭҵааратә институт иҿыцуи иҿыцӡоуи аҭоурых аҟәша аиҳабы;

Ашәба Арда Енвер-иԥа – Д.И.Гәлиа ихьӡ зху Аԥсуаҭҵааратә институт аиҳабы;

Барганџьиа Даур Андреи-иԥа – ауаажәларратә усзуҩы, Аԥсны Жәлар Реизара актәи ааԥхьара адепутат (1991-1996 ш.ш);

Дбар Алексеи Иасон-иԥа – Д.И.Гәлиа ихьӡ зху Аԥсуаҭҵааратә институт ахыҵхырҭаҭҵаара аҟәша аҭҵаарадырратә усзуҩы;

Габелиа Алик Николаи-иԥа – Аԥснытәи аҳәынҭуниверситет аҭоурыхтә факультет адекан;

Гәарамиа Алеко Алықьса-иԥа – Аԥснытәи аҳәынҭуниверситет аректор;

Гәынба Хана Владимир-иԥа – Аԥсны аҵара аминистр;

Ӷәырџьуа Валери Теб-иԥа – ауаажәларратә усзуҩы, Аԥсны Жәлар Реизара актәи ааԥхьара адепутат (1991-1996 ш.ш);

Дамениа Олег Нестор-иԥа – ауаажәларратә усзуҩы, Аԥсны Жәлар Реизара актәи ааԥхьара адепутат (1991-1996 ш.ш);

Џьынџьал Сократ Раҷа-иԥа – ауаажәларратә усзуҩы, Аԥсны Жәлар Реизара актәи ааԥхьара адепутат (1991-1996 ш.ш);

Лакоба Отто Станивлав-иԥа – С.З.Лакоба-иԥа;

Ԥилиа Давид Ҷыҷа-иԥа – ауаажәларратә усзуҩы, Аԥсны Жәлар Реизара актәи ааԥхьара адепутат (1991-1996 ш.ш);

Ҳашыг Руслан Мкан-иԥа – ателеканал «Абаза-ТВ» аиҳабы;

Чрыгба Виачеслав Андреи-иԥа – Аԥсны Ахада иҟны астратегиатә ҭҵаарақәа Рцентр аиҳабы;

Шамба Сергеи Мирон-иԥа – жәларбжьаратәи аусеицуразы Аԥсны Ахада иабжьгаҩ.

Аусԥҟа инақәыршәаны Аҳәынҭқарратә комиссиа анапы ианҵоуп 2026 шықәса апрель 7 иахымгакәа Аԥсны Аминистрцәа Реилазаара ахәаԥшырц азы ажәалагалақәа рнагара:

С.З.Лакоба игәалашәара анаӡаӡатәразы;

С.З.Лакоба акыԥхь зымбац инапылаҩыраҟәа, ишәҟәқәа, иажәахәқәа, иҭҵаарадырратә усумҭақәа рыҭҵаареи, аусрыдулареи, рҭыжьреи ралыршаразы.

Аԥсны Аминистрцәа Реилазаара анапы ианҵоуп:

Аҳәынҭқарратә комиссиа аусура финансла, техникала аиқәыршәара;

Ажәалагалақәа рышьаҭала Аҳәынҭқарратә комиссиа ишьақәыргылоу аԥҟарала иалнаршароуп С.З.Лакоба игәалашәара анаӡаӡатәреи ирҿиаратә, иҭҵаарадырратә ҭынхеи реиқәырхара иазку аӡбамҭақәа рышьақәырӷәӷәара, рынагӡара, иара убас С.З.Лакоба акыԥхь зымбац иҩымҭақәа рыҭҵаара, ркьыԥхьра.

Аамысҭашәареи аҟәыҭареи анеицу

Владимир Чуаз – 90 ш.

Вахтанг Аԥҳазоу

Аԥсуа журналистцәа абжьаратәи рабиԥара иаҵанакуаз рхаҭарнак, Аԥсны зҽаԥсазтәыз ажурналист, СССР-и Аԥсни ржурналистцәа Реидгылақәа ирылаз, акыр шықәса инеиԥынкыланы амилаҭтә газеҭ «Аԥсны ҟаԥшь» – «Аԥсны» аредакциаҿы аус зуаз, аредактор хада ихаҭыԥуаҩс иҟаз Владимир Антиԥа-иԥа Чуаз диижьҭеи 90 шықәса ҵит.

В.Чуаз диит 1936 ш. ианвар акы азы Гәдоуҭа араион Дәырԥшь ақыҭан. А.М.Горки ихьӡ зхыз Аҟәатәи аҳәынқарратә арҵаҩратә институт афилологиатә факультет аҟны аҵара иҵон (1957-1961).

Владимири иашьеиҵби шхәыҷқәаз раб дрыԥхеит, нас – Аџьынџьтәылатә еибашьра Дуӡӡа ҵысит. Аха ран лыжәҩа иныкәлаз ахьанҭара лҽаҵамырхакәа лыхшара лааӡеит, ршьапы иқәлыргылеит.

Арҵаҩы изанааҭ иманы иреиҳау аҵараиурҭа иалгаз арԥызба шықәсқәак Гәдоуҭа араион Џьырхәеи Дәырԥшьи ақыҭа школқәа рҟны аус иуит. Аԥсуа бызшәеи алитературеи аурыс бызшәеи алитературеи дирҵон.

Аинститут данҭаз арҿиара дазхьаԥшуа далагахьан, ажәеинраалақәа рыҩраҿы иҽиԥшәон, агәыблра икхьан ажурналистика. 1961 ш. акьыԥхь аҟны дцәырҵит. Иҩымҭақәа апериодикатә кьыԥхь ианылон.

Аамҭақәак рышьҭахь аҵарааӡара аус аанижьуеит. Гәдоуҭатәи араионтә газеҭ «Бзыԥ» акорреспондентс дыҟан. Аха хара имгакәа апартиа Гәдоуҭатәи араионтә комитет аиҿкааратә ҟәша аинструкторс аусура дрыдыркылоит. Араҟа еиҳагьы аҭакԥхықәра аарԥштәын, аха адырреи аԥышәеи заухьаз инапы иаанырҵоз аус инҭырҳәыцааны дазнеиуан, еиламырсӡакәа инаигӡон. Идырракәа рхарҭәааразы Ростовтәи аҳәынҭқарратә университет ажурналистика афакультет далгеит (заочно) 1970 ш. Аамҭак азы агазеҭ «Советская Абхазия» акорреспондентс аус иуан.

1969 ш. инаркны агазеҭ «Аԥсны ҟаԥшь» («Аԥсны») аредакциаҿы аусура далагоит акультуреи абзазареи рыҟәша аиҳабыс, ашьҭахь – аџьажәлар рышәҟәқәа рыҟәша деиҳабын. Зехьынџьара аҭакԥхықәра зцыз амаҵуракәа идыргалон, ирдыруан иус ламысла дшазнеиуаз, апринципра шааирԥшуаз. Абарҭқәа ҳасаб рзуны 1975 ш. «Аԥсны ҟаԥшь» аредактор ихаҭыԥуаҩс диаргоит, 1992 ш. акәзар – агазеҭ «Аԥсны» аредактор хада актәи ихаҭыԥуаҩс.

В.Чуаз амилаҭтә кьыԥхь арҿиараҿы илагала маҷым. Иҩымҭақәа еснагь актуалра рылан, аԥсҭазаара дагәылаԥшны иааирԥшуан ажурналистикаҿы инапы иҵихуаз. Знықымкәа Аԥсны ажурналистцәа Реидгыла еиҿнакаауаз аконкурсқәа иҿрылаирхәхьан, аиааиракәагьы игахьан. Ианашьан Аԥсны ажурналистцәа Реидгыла апремиа.

Ажурналистика еиԥш, В.Чуаз дазҿлымҳан алитература. Агазеҭқәеи ажурналқәеи иажәеинраалақәа ркьыԥхьуан. 1960 ш. иҭыҵыз, аҿар ражәеинраалақәа реизга «Ашьаҟьар» ианылеит В.Чуаз иҩымҭақәагьы. (Еиқәдыршәеит: Ш.Цәыџьба, Кә.Ломиа). 1961 ш. акәзар, Аҟәа, ашәҟәҭыжьырҭа иҭнажьит иажәеинраалақәа еидызкыло ашәҟәы «Сыдгьыл гәакьа, сыдгьыл». Иажәеинраалақәа ргәылоуп иара убас «Аԥсуа поезиа антологиа – ХХ ашә.» (Аҟәа – Москва, 2001, аиҭаҭыжьра – 2009).

В.Чуаз ирҿиара маҵарала иҽҭахикаауамызт. Аԥсуа ҭааҵәараҿы ииз, аԥсуаҵас иааӡаз еснагь аԥсуара ныҟәигон, иара изы уи иаҵанакуаз рацәан, Аԥсадгьыл абзиабара аԥхьа инаргыланы. Убри азоуп еснагь ижәлар рҭоурых, ржәытә-рҿатә дзазҿлымҳаз. Уи идунеихәаԥшра иацын, егьханарҭәаауан. В.Чуаз аԥсуа жәлар рмилаҭ-хақәиҭратә қәԥара далахәын, ахаангьы аганахь дымгылацызт. Уи шьақәнарӷәӷәоит «Аԥсуа шәҟәы» ҳәа хьӡыс изауз, 1988 ш. ииун 17 рзы XIX Зегьеидгылотәи апартиатә конференциа ашҟа аԥсуа интеллигенциа ирышьҭыз ашәҟәы инапы ахьаҵаҩыз. Усҟантәи аамҭазы дахьдырхәыр шауазгьы, аԥсуара аԥхьа иргылеит. Аԥсадгьыли аԥсуареи ирызкыз азҵаатәқәа иԥшьоу ракәны дрыхәаԥшуан. Аханатә ишьҭикааз аламыс, ауаҩра, аамысҭашәара еснагь имҩанызас иман.

Сара хаҭала, аредакциаҿы аусура саналага 1970-тәи ашықәсқәа рынҵәамҭазы В.Чуаз аредактор ихаҭыԥуаҩс дыҟан. Иқәлацәа рыҩнуҵҟа еиԥш, аиҵбацәа рызнеишьа дақәшәон. Дабжьагаҩын, дымҩақәҵаҩын. Аҟазацәа дуқәа ирышьҭанеиуаз абиԥара даҵанакуан. Аиҵбацәа иара иабиԥара ирҿаҳҵаауаз рацәан. Ҳзыхьӡаз Николаи (Басиаҭ-иԥа) Киут, Сергеи Кәыҵниа, иқәлацәа Борис Ҭыжәба, Гьаргь Жанаа, Хәыта Џьопуа, Шьаликәа Камкиа, Гьаргь Нарасқәуа, Валикәа Ҭаниа уҳәа, аԥсҭазаараҿы еиԥш, ажурналистикаҿы ироухьаз аԥышәа аиҵбацәа ҳзы акыр иаԥсан. 1960-тәи ашықәсқәа инадыркны машәыршақә акәым ишцәырҵыз агәаанагара: «Аԥсны ҟаԥшь» академиак иаҩызан» ҳәа. Ҵабыргны, аԥсуа газеҭ аредакциаҿы ишьақәгылахьаз атрадициа бзиа абиԥарала еимдо иааргон. Араҟа аус руан ажәа азҟазацәа дуқәа. Урҭ рыхьӡ иадҳәалоуп амилаҭтә журналистика аҿиара амҩа.

В.Чуаз ихаҭара еилыхха ианарԥшуеит 2007 ш. апрель 3 рзы ихьуаз ачымазара иахҟьаны зыԥсҭазаара иалҵыз рҩыза, рколлега изкны агазеҭ «Аԥсны» аредакциа аусзуҩцәа ианырҵаз (№33-34) анекролог аҵыԥҵәахак:

«Владимир Чуаз, дахьыҟазаалакгьы, маҵурас инапы ианызаалакгьы, зегьы рҟны иман ихатә цәаҩаҟазшьа, ихатәы знеишьа. Уи изы ихадаран аус адырра, анаҩсангьы ламысцқьала анагӡара, аҩра аарԥшра. Иара адәахьала уахьихәаԥшуаз уаҩ ҭынчк иакәызшәа дубон, аха уанизааигәахалак иумбарц залшомызт уи доуҳала ибеиаз, ҩнуҵҟала илахҿыхыз аӡәы шиакәыз.

Алаф еиҿкааны аҳәашьа дақәшәон, дызлаз рҿы ихәмар - ичча иагмызт, ахырнаалашьа дақәшәон, дчеиџьыка уаҩын».

В.Чуаз иҟазшьа бзиақәа ируакын ахӡырымгара.

Иазгәаҭамзар ауам уи ашахмат даара бзиа ишибоз, иԥсы шаҿҳәараз, ибзиангьы дыхәмаруан. Ажурналист, апублицист ибызшәа цқьан, истатиақәеи иочеркқәеи аԥсҭазаара аҭабырг рныԥшуан, егьицааиуан. Уи ажурналист изанааҭ раԥхьа изауз дреиуан (раԥхьатәи абиԥара еиуаз алаҳамҵозар). 2017 ш. зыԥсҭазаара ҿаҳҵәаз Владимир Антиԥа-иԥа Чуаз иуа-иҭахцәа, иҩызцәа, иқәлацәа, иқыҭауаа рхы-ргәы дарыхит, аҵыхәтәантәи имҩахь инаскьагараан ишиқәнагаз еиԥш ихцәажәеит, илшамҭақәа ахәшьара рыҭауа. Анышә дамадоуп Дәырԥшь ақыҭан, иабшьҭра рнышәынҭрақәа рҟны.

Хымԥада, аԥсуа милаҭтә журналистика аҿиара амаҵ азызуаз, злагалагьы ҟаимаҭу дреиуаны аҭоурых аҟны даанхоит Владимир Чуаз.

Аԥсны адәныҟатәи аусқәа Рминистрра аҟны

Аԥсны адәныҟатәи аусқәа Рминистрра активла иахылаԥшуеит Урысҭәылатәи Афедерациаҿы Аԥсны Аҳәынҭқарра атәылауаҩ Иракли Бжьинава иаанкылареи ирбаандаҩреи рыкәша-мыкәша ишьақәгылаз аҭагылазаашьа. Аԥсуа ган иаҭаху ашьаҿақәа зегь ҟанаҵоит ахҭыс ахәҭақәа рышьақәыргыларазы, Урысҭәылатәи амчракәа аус рыцуразы.

Аусҳәарҭа аинформациала, иара убас Урысҭәыла иатәылауаҩу Иракли Бжьинава Дон ихықәгылоу Ростов дынхоит, аус иуеит рҵаҩыс аҭыԥантәи аҳәынҭқарратә иреиҳау аҵараиурҭақәа руак аҟны. Уи дахьааныркылаз инамаданы, Дон ихықәгылоу Ростов аҟны Аԥсны ҳаҭыр зқәу аконсул аиҿцәажәаракәа мҩаԥигоит изыхәҭоу Урысҭәылатәи аусбарҭақәа рҟны.

Аԥсны адәныҟатәи аусқәа рминистр аконсул инапы ианиҵеит Иракли Бжьинавеи уи иҭаацәеи иаҭаху азинтә, аконсултә цхыраара рыҭара. Аԥсны адәныҟатәи аусқәа Рминистрраҿы иаҵыршьит аҳәаанырцә аҭагылазаашьа уадаҩ иақәшәаз дарбанзаалак ҳтәылауаҩ аганқәа зегь рыла ацхыраара иаҭара акырӡа шаҭанакуа.

Аминистрра хшыҩзышьҭрала иацнаҵоит ахҭысқәа рҿиашьа ашьклаԥшра, иагьазхиоуп Урысҭәылатәи аусбарҭақәа аус рыцура аус аҭагылазаашьақәа зегьы реилкааразы, Аԥсны атәылауаҩ изакәантә зинқәа рықәныҟәара алыршаразы.

«Аусҳәарҭа алаԥш ахуп аҭагылазаашьа аҿиашьа, амч змоу ҩганктәи азинтә механизмқәа инарықәыршәаны иаҭаху аусмҩаԥгатәқәа зегьы аднакылоит Урысҭәылатәи аган аҟнытә аинформациа иашаҵәҟьа аиуразы», – иазгәаҭоуп Аԥсны адәныҟатәи аусқәа Рминистрра ахҳәааҿы.

Аԥсаатә аихсра – цәгьоуроуп

Аԥсны аҭҵаарадырраҟәа Ракадемиа аекологиа Аинститут аиҳабы Роман Дбар Аԥсныпресс аҟны ахҳәаа азыҟаиҵеит Шәқәырча аӡиа азааигәара ауарба-ҵыхәашкәакәа аихсра ахҭыс ҿаасҭа.

«Ари Ашәҟәы Ҟаԥшь иану ԥсаатәуп, абри ҳасаб азузар ари цәгьоураҵәҟьоуп. Абри аҟнытә абас еиԥш иҟоу ахҭысқәа азинхьчаратә усбарҭақәа рганахьала ӷәӷәалаҵәҟьа хшыҩзышьҭра рзутәуп», – иҳәеит Дбар. Аеколог иаҵишьит абасеиԥш иҟоу ахҭысқәа ишаадырԥшуа ашәарыцаҩцәа рганахьала ахылаԥшреи аетикеи ирыҵаркуа апроблема дуқәа. Уи иажәақәа рыла, абарҭ аԥсаатәқәа реихсра, еиҭаҳҳәоит, ари цәгьоуроуп, ԥхасҭаҟаҵароуп.

«Абри ҩаԥхьа иаҳнарбоит даараӡа ашәарыцара ишахылаԥштәу, иара убас абџьар зку ркультурагьы. Ари аԥсаатә фатәыс-жәтәыс аӡәгьы иҭахӡам, ари хамакәачраҵәҟьоуп», – иаҵишьит аексперт.

Мызқәак уажәаԥхьа аекологцәа ирбахьан ҳреспубликаҿы ауарба-ҵыхәашкәакәа шыҟоу. Шьҭарнакыс ари аԥсаатә ахы изамыхәо иҟалоит, иара злиааз аԥсабарахь изыхынҳәӡом.

Аԥсаатә рбеит Шәқәырча аӡиа азааигәара, убракәын акыр шықәса раахыс иара аҭра ҟаҵаны иахьамаз. Аветеринартә клиникаҿы иаҳахәаԥш, еилкаахеит ауарба амҵәыжәҩа шыԥҵәоу, насгьы ахҭәасаара ишалагаз.

Аҳақьымцәа излаҳәо ала, амҵәыжәҩа еиқәырхашьа амам, ихҵәатәуп. Уажәы аекологцәа иҵыкәкәаз аԥсаатә аиқәырхара иаҿуп.

Пицундатәи амзара шәышықәса ахыҵит

(Алгарҭа)

Иара уи ада – ес-ԥхынра Пицундаҟа иааиуеит хыԥхьаӡара рацәала аԥсшьаҩцәа, аратәи аҳауа зҩыдоуп ҳәа ишьаны. Иара ус иагьыҟоуп.

Сабина абнаҿы илымоуп бзиа илбо аҭыԥқәа. Урҭ еиҳарак уаҩ дахьзымнеиуа, иахьҭынчроу ауп. Аҳәырԥсарра амҩахәасҭақәа ҳарнылан ҳашнеиуаз, абнара ҳалалеит. Ус, дәҳәыԥшк аҿынӡа ҳнаӡеит. Араҟа рҽоурышьҭхьан ааԥынра ааира иазҳәоу асыкәытқәа. Урҭ рыхқәа ҟәаш-ҟәашӡа абна ахҩара иаҿын. Иԥхоз амра ашәахақәа аҵлақәа ирылсны ацәыкәбарқәа дырбон. Ҭынчран. Аҵар рыбжьада бжьыкгьы гомызт. Ари аҭыԥ аҿы абна ажәуп, игылоу аҵлақәа рықәрақәа дууп.

«Абра санааилак сгәы ҭынчхоит. Ауаҩы дахьныҟәо аҭыԥқәа рҿы аилагаракәа анызбалак сгәы ԥжәоит. Арахь саауеит, аԥсабара аԥсы шҭоу збарцаз, аҵиааҟәа ԥырхага шрымам гәасҭарцаз», - лҳәоит Сабина.

Ари абна аҷыдаракәа рахь иаҵанакуеит иара убас амза ахаҭа аԥслымӡи абӷанҷи рҿы иахьеизҳауа. Еиҳарак иаразы иманшәалоу ахаҳәроуп. Иџьашьатәуп, ари адгьыл аҿы иахьыҿио. Убри аан амзақәа ирыбзоураны араҟа аҿиара роуит колхидатәи абна ссақәагьы.

Аҳәырԥсарраҿы еизҳауа аҵлақәа рхыԥхьаӡара ахылаԥшразы ес-жәашықәса имҩаԥгалатәуп аҭҵааратә усуракәа: аҵла аура, аҭбаара, шаҟа шықәса ахыҵуа, иаҭагылазаашьоу аилкааразы. Аҵыхәтәантәи ус еиԥш аҭҵааракәа мҩаԥган 1981 шықәса рзы. Иахьагьы аҵлақәа рҿы иубоит аномеркәа. Дара ажурнал иҭагалоуп. Уаҟа уи аҵла аҭоурых еиҭаҳәоуп. Аҳәырԥсарраҿы еизҳауа аҵлақәа рхыԥхьаӡареи рҭагылазаашьеи аилкаара ус дууп, иагьымариам, иадыԥхьалатәуп Аԥсны анҭыҵынтәи аспециалистцәа, уи аԥарагьы маҷымкәа иагоит аҟынтә, макьана ус еиԥш аҭҵаарақәа араҟа реиҿкаара иалацәажәом.

Аҵла аҭагылазаашьа зеиԥшроу абнахьчаҩцәа еилыркаауеит уи аԥшрала. Ахықәцә бзиазар, ииаҭцәазар, аҵла ашәарҭара ацым. Аҵлақәа зыԥсы ҭоу зегь реиԥш еицлабуеит алашаразы, афатә азы, ичмазаҩхоит. Аҳәырԥсарра ахылаԥшраҿы зегь реиҳа аҭакԥхықәра зду абнахьчаҩ иоуп. Аибашьра ҟалаанӡа иара иоуп абна ҭҵааҩык иаҳасабала иамаз. Иҟаз аҽеиҭакракәа зегьы ашәҟәы иҭаигалон. Уажәы Пицунда-Мысратәи абнара зегьы иахылаԥшуеит 22-ҩык. Пицунда мацара 200 гектар рыхьчоит 5-ҩык. Ихкаам аҳәырԥсарразы абнахьчаҩцәа рхыԥхьаӡара даара имаҷуп.

Асовет аамҭазы аҳәырԥсарра аҳәааҟәа ибзиан ихьчан. Уахь зинда иҭалоз аԥҟаракәа еилеигон.

«Сан еиҭалҳәон, аҵыҵындра иашьҭалан аҳәырԥсаррахь ианҭалоз, абнахьчаҩ илаԥш иаразнак ишыҵашәоз. Аанда рбганы иҭалоз аҷкәынцәа ракәзар, џьыкала иреихсуан. Убас ирыхьчон ари аҭыԥ. Абнахьчаҩцәа амопедқәа ирықәтәаны абна иахысуан, иркын абџьар. Уажәы аҳәырԥсарра аркӡам, шаҟаҩ ныҟәо, иахьынтәиҭало сыздырӡом. Мысратәи ахәҭа акәзар, уи зынӡа иаҳзыхьчаӡом. Уа хҭыск аныҟало ауп ианаҳдыруа. Аанда ҟаҵамкәа ари абна ахьчара залыршахом», - ҳәа азгәалҭеит Сабина.

Иҳәатәуп, ааигәа аҳәырԥсарра ахәҭак ахкааразы аҳәынҭқарра аҟынтә аԥара шазоужьыз. Сабина лажәақәа рыла, аанда ҟаҵоуп акипарисқәа ахьеиҭаҳау амҩаҿы. Араҟа игылоуп ахәаахәҭырҭатә ҭыԥқәа. Аԥхын ауаа даара ирацәоуп азы, ари аҭыԥ аркра аҳәырԥсарра аусзуҩцәа рзы ихадаз зҵааран. Амшын иаԥну абнараҿы ана-ара игылоуп адыргақәа, араҟа еизҳауа аҵиааҟәа шҷыдоу атәы зҳәо. Уи ала аҳәырԥсарра аусзуҩцәа аилыркааратә усуракәагьы мҩаԥыргоит. Изызҳауа аҿар аԥсабара аиҷаҳара рылааӡалатәуп, ари абна егьырҭ абиԥаракәа ирзаанхарцаз. Аԥсабара лассы иԥҽуа акоуп. Ауаҩы инапала ихишьаар алшоит, уи адагьы аҳауа аҽеиҭакра иахҟьаны ицәырҵуеит иҿыцу ахәаҷақәа, абнақәа ашәарҭара иҭанаргылоит. Аамҭаказы Аԥснытәи абнақәа ирыхәҭаку колхидатәи ашыц зынӡа иҩеит ҳәа иԥхьаӡан, аха Пицунда-Мысратәи аҳәырԥсарраҿы иара ахьеизҳауаз аҭыԥ аҿы ҩаԥхьа иаарԥшит ашыц. Шьҭа иаанхаз уи аргыларақәа ирцәыхьчаны аԥсеивгаха аҭароуп.

Шәышықәса раԥхьа аҵарауаа Пицундатәи абнара аҵакы еилкааны ҳәырԥсарраны ахьӡ ахырҵеит еиҭагыло абиԥаракәа ари аԥсабаратә баҟа рыхьчарцаз, еиқәдырхарцаз. Ҳаргьы иахьа иаҳуалуп, урҭ адырраҟәа ахәыҷқәа рҟынӡа анагара, абна агәыбылра дыркра.

Адоуҳа ахәыштәаара

Аҩны аԥсҭазаара ҿыц

Елана Лашәриа

Аԥсуа литература апатриарх Дырмит Гәлиа ихьӡ зху амҩаду аҿы игылоу, алитература-мемориалтә ҩны-амузеи аиҭашьақәыргылара алагара хҭыс духеит ҳкультуратә ԥсҭазаараҿы. Акыр аамҭа ҳаззыԥшыз акапиталтә ремонт ахыбра хыхь-хыхьла аиҭашьақәыргылара, мамзаргьы ауасхыр арҕәҕәара мацара акәӡам иаҭанакуа, зызбахә цо шьаҭанкыла зегьы аԥсахра ауп. Уажәтәи аусуракәа рымҽхак змоу араҟа зныкгьы имҩаԥырымгаӡац. Аҩны ашьаҭа инаркны ахыб аҟынӡа зегьы ԥсаххоит. Убри аан, аргылаҩцәа рҿаԥхьа зҵаара хаданы иқәгылоуп акультуратә ҭынха уаанӡатәи ахаҿра ацәмырӡра.

Ажәа ахы умҳәакәа аҭыхәа узҳәом. Мачҵк иадамхаргьы аҭоурых уагәылалозар, ари аҩны асду иақәлоуп, иара аргылара иалаган 1911 шықәса рзы, аусуракәа зегьы хыркәшан 1912 шықәса азы. Уи аахыс, уаҟа зныкгьы асеиԥш ишьаҭанкылатәу аремонт мҩаԥымсыц. Амузеи аеиҭашьақәыргыларазы еиуеиԥшым аамҭақәа рзы аиҳабыра рахь ашәҟәқәа еиқәыршәаны инашьҭын. Аха, аусуракәа ирықәхарҵытәу ҳәа иазԥхьагәаҭаз шаҟа ирацәаз ҳасаб азуны урҭ ақьаадқәа ақәҿҭрада иаанхон. Амузеи аиҳабы Светлана Қорсаиа иазгәалҭоит еиуеиԥшым аамҭақәа рзы аҩны-амузеи напхгара азҭоз ауаа аиҳабыра рахь ирыҩхьаз ҭҩа змам ашәҟәқәа рхыԥхьаӡара ԥхьаӡашьагьы шамам. Уажәшьҭа жәашықәсоуп Светлана Қорсаиа аҩны-амузеи еиҳабыс дамоижьҭеи. Лара илҳәоит жәаҩык аусзуҩцәа рыла ишьақәгылоу аколлектив иааиԥмырҟьаӡакәан аусуракәа шымҩаԥырго хәы змам аекспонатқәа реиқәырхаразы. Амузеи аҿы иҵәахуи ицәыргақәҵоуи аекспонатқәа рхыԥхьаӡараҿы иҟоуп аклассик инапылаҩыракәеи, аԥсҭазаараҿы хархәара зиҭоз аматәаркәеи. Ашықәсқәа цацыԥхьаӡа аекспонатқәа рҭагылазаашьа еиҳа-еиҳа еицәахон, ацәаакыра анапылаҩыракәа анырра ҕәҕәа рнаҭеит. Арҭ аусуракәа рхацыркра зыда ԥсыхәа амамыз акәын.

«Ҳадгылаҭы ҳаҟан зхысшьа ҳамамыз ацәахәа. Ҳрыбжьагылан аекспонатқәа ргьежьышьа рымамкәан ианахцәыӡуази, макьана еиқәырхашьак руҭартә ианыҟоу аамҭеи»,- лҳәеит амузеи аиҳабы. Аиҭашьақәыргылара иахьатәи аамҭа иақәшәо аметодқәа рхархәарала имҩаԥгахоит, аха ахыбра аҭоурых-культуратә ҭынха аҳасабала иамоу астатус инамаданы, аҩны архитектуратә ҭеиҭыԥши аоригиналтә хаҿреи еицакрада иаанхоит. Аусура хацыркын аекспонатқәа рдәылгаразы реизгареи, рыҵәахра азырхиареи рыла. Анаҩс аргылаҩцәа иасит ахыбра «аилыхрахьы». Уи иаанаго иамхтәу зегьы амхны, аремонт алагара азырхиара ауп. Адиректор Светлана Қорсаиа ишылҳәаз ала, жәлар рпоет инапҩымҭақәагьы уахь иналаҭаны, хәы змаӡам аекспонатқәа раҕырак аамҭалатәи аҭәахразы Амилаҭтә библиотекахь ииагоуп.

"Рыцҳарас иҟалаз, ацәаакыреи аамҭеи ирыхҟьаны ааха зауз анапылаҩырақәа, аспециалистцәа адгаланы аиҭашьақәыргылара рҭахуп. Урҭ рыԥхасҭахара аанкылареи рыхьчареи рзы иахәҭоу аҭагылазаашьақәа раԥҵара ҳхықәккәа иреиуоуп", - ҳәа азгәалҭеит лара. Уажәазы амузеи аркуп, аха аусзуҩцәа аусура иныҟәоит, урҭ русура иацырҵоит аиҭашьақәыргыларақәа аҭыхәтәаанынӡа иахьрыламго ауадақәа рҿы.

Аусуракәа рымҽхак даара иҭбрауп, дара мҩаԥыслоит еихшаны, актәи аетап азы аҳәынҭқарра абиуџьет аҟынтәи иазоужьуп 38 миллион мааҭ. Аргылаҩцәа зықәныҟәо апроекттә-сметатә шәҟәы инақәыршәаны, акапиталтә ремонт рзухоит ауадақәа зегьы. Ахыбра инаркны, афымцацәаҳәақәеи, аӡымҩангагақәеи, аҳауарԥхагатә системақәеи, аҭыӡқәеи, адашьмақәеи рҟынӡа. Еиҭашьақәыргылахоит ахыбра иақәлоу аҩныҵҟатәи ауадабжьаратә ашәқәа.

Аԥсуа культуразы ари аҩны иамоу аҵакы алацәажәара уадаҩуп, избан акәзар, уи убри аҟара иҳаракуп. Араҟа аԥсуа классик Дырмит Гәлиа иаԥиҵон ԥсра зқәым иҩымҭақәа, ихәыҷқәагьы абраҟа ирызҳаит. Ари аҩны иаҭаахьан Кавказ аҳәаанырцәи еицырдыруа ашәҟәыҩҩцәа дуқәа аӡәырҩы. Арҭ аҭыӡқәа иргәалашәоит аԥхарра зҵаз ахәылԥазқәа, аҽхәаҿы ианыхәмаруаз аклассик ихәыҷқәа, иара ианиҩуаз ԥсра зқәым иаԥҵамҭақәа.

Амузеи аҿы еизгоу 20 000 инареиҳау аекспонатқәа ҳҭәыла аҭоурых азы илыԥшаахқәоуп. Араҟа иҵәахуп Дырмит Гәлиа иҭаацәа амузеи иарҭаз, уаанӡа амузеи аҿы ирымамыз аклассик инапылаҩыркәеи, асахьақәеи. Светлана Қорсаиа лажәақәа рыла, ҳҭәылаҿы иҟаӡам алитературатә центр, аха Гәлиа иҩныамузеи аҿы аклассик ихьӡ зху апремиа алауреатцәа зегьы ирызку аинформациа еизгоуп. Уи инаҷыданы, аԥсуа литература иазааԥсахьоу ашәҟәыҩҩцәа ранысымҩеи, рфотосахьақәеи, ирызкәу аинформациеи еизыргоит. Ари аусура хыркәшаӡам, макьаназы аидкылара иаҿуп. Светлана Қорсаиа илҳәоит амузеи злалитература-мемориалтәу ала, ари аусгьы анагӡара аҭахны ишылыԥхьаӡо. «Амузеи аԥсы ҭазароуп, уи азы иара агәеисыбжь ауаҩы иаҳауазар ауп, ауаа аҭаауазар ауп»,- лҳәоит аҩны-амузеи аиҳабы.

Амузеи лассы-лассы иаҭаауан ашколхәыҷқәа, араҟа еиҿыркаауеит алитературатә хәылԥазқәа. Дырмит Гәлиа имузеи еснагь иалахәуп «амузеиқәа рыҵх». Аха, аиҳабы лажәақәа рыла, ахыбра ауашәшәырара ҳасаб азуны, даҽа ҭагылазаашьак аҿы дара зымҩаԥгара рылшоз аусмҩаԥгатәқәа рыбжагьы рзынагӡомызт. Аԥхын аамҭазы акәзар, амузеи ахь имҩахыҵуеит аԥсшьаҩцәа. Дара рзы ахыбра аҩнуҵҟа «аныҟәаракәа» мҩаԥыргоит, ицәыргақәҵоу аҭынха аҭоурых еиҭарҳәоит анаукаҭҵааратә усзуҩцәа. Светлана Қорсаиа илҳәеит дара ишрымам ҷыдала аекскурсиамҩаԥгаҩцәа. Аха, аҭҵаарадырра знапы алакәу аусзуҩцәа еиҳагьы аинтерес аҭаҭаны, адырра ҵаулақәа аарԥшны иашеиҭарҳәо.Уи аҭааҩцәа даара гәахәара шырнаҭо.

Дырмит Гәлиа иҩны амузеи астатус аиуит 1974 ашықәсазы, ашәҟәыҩҩы идунеи аниԥсах ашьҭахь, жәиԥшь шықәса рнаҩс. Ашықәс рацәа рыҩнуҵҟа аклассик идоуҳатә ҭынха еиқәырханы иаазгоз ирылшеит амузеи аҿы даҽеакы иаламҩашьо аҭагылазаашьа аԥҵара. Уи ашәхымс уанынхыҵуа инаркны, аҩажәатәи ашәышықәсахь угьежьызшәа ацәанырракәа уоуеит. Ихацырку аремонт аныхдыркәшалак ашьҭахьгьы, ҿыцла иҟаҵоу амузеи аҿы, аҩны аԥшәма абыржәы дындәылҵызшәа, минуҭқәак рнаҩс дааҩналоушәа агәаанагара узцәырҵыртә иаанхароуп.

Хазы игоу зҵаароуп ахыбра акәша-мыкәша изакәанымкәа иргылоу, амузеи иазааигәацәоу егьырҭ аобиектқәеи, ишьақәыргылоу аандақәеи ртәы. Аамҭак азы аҩбатәи аихагыла иатәыз уадақәакгьы амузеи иацәыӡны иҟан. Аибашьра ҟалаанӡагьы урҭ ауадақәа ахатәрахьы ииаган, аҭаацәаракәа рыҩнан. Аҳәынҭқарра ахадара иҟарҵаз афинанстә дгылара ацхыраарала, аибашьра ашьҭахьтәи ашықәсқәа рзы, уадақәак ирыҩназ рҟнытә иаахәаны амузеи иазыргьежьын. Аха, иахьагьы ауаа зыҩноу ауада ыҟоуп, уи аахәаразы макьана ацәажәаракәа ыҟаӡам. Светлана Қорсаиа илҳәеит аремонт анаҩсгьы изҕатәу азҵаараккәа шмаҷым, аха ари имариам аус аҿы ражәа шеибыҭоу амузеи аусзуҩцәеи, аргылаҩцәеи. Иазгәалҭеит апроект аус анадырулоз уи ишадыԥхьалаз амузеи аусзуҩцәагьы, ҳасаб шрыҭаз урҭ иҟарҵаз ажәалагалақәа. Аусуракәа зегьы анхыркәшахалак, еиҭашьақәыргылоу амузеи аҿы алитературатә хәылԥазқәеи, алекциақәеи, аиԥыларакәеи рымҩаԥгаразы алшаракәа ҟалоит.

Ԥшь-хырхарҭак рыла

2026 шықәса – ақыҭа иашықәсуп

Аԥсны агроном хада Ҭеуаз Ачба Аԥсныпресс иеиҭаз аинтервиу аҟны дрылацәажәеит ақыҭа ашықәс инақәыршәаны ақыҭанхамҩа Аминистрра имҩаԥнагараны иҟоу аусқәа, иара убас аусҳәарҭатә хықәкытә программа анагӡарагьы.

Ачба иажәақәа рыла, ҳазну ашықәс азы хшыҩзышьҭра ҷыда азыҟаҵахоит аҭиааӡареи арахәааӡареи рырҿиара, ақыҭанхамҩатә аалыҵ аус адулара, амеханизациа маҷ, аԥсыӡааӡара. Абарҭ ахырхарҭақәа алкааул ақыҭанхамҩа адгылареи арҿиареи ирызку Аусҳәарҭабжьаратә хықәкытә программа аҳәаақәа ирҭагӡаны.

Апрограмма уалахәхарц азы ақьаадшәҟәқәа нагатәуп, убрахь иналаҭаны абизнес-плангьы. Акомиссиеи ақыҭанхамҩа Аминистрра еишьашәалоу аҟәшақәа рспециалистцәа рыла ишьақәгылоу аусуратә гәыԥқәеи инҭкааны иҭырҵаауеит абарҭ апроектқәа.

«Ҿырԥшыс иаагозар, аҭыхәтәантәи хәышықәса раахыс агрономиа иазку ҳаҟәша иауалуп аҭиааӡара аганахьала арзаҳалқәа рыхәаԥшра, абарҭ апроектқәа ртехникатә шәага-загақәа ирызкны алкаақәа рыҟаҵара. Анаҩсан апроектқәа нагахоит азеиԥш комиссиа ахәаԥшырц азы. Уаҟа инҭкааны ицәыраагоит анализ алҵшәақәа, урҭ рахьтә иарбанзаалак иамоу аԥыжәаракәа шьаҭаҳаркуеит.

Акомиссиа апроектқәа алнахуеит ҳаԥхьаҟа анагӡаразы. Алахәылацәа ирахҭоит иаҭаху аматериалқәа зегьы, апроектқәа рҟны иарбоу атауаркәеи амаҵзуракәеи рзы атендеркәа рылаҳҳәоит. Конкурстә шьаҭала иалԥшаау аашьҭыҩцәа ҳара ҳҟны аиқәшахаҭракәа рыбжьарҵоит, урҭ иҟарҵо амаҵзуракәа рыхә ҳшәоит.

Абри ашьҭахь урҭ атауаркәа ҳзаарышьҭуеит. Абасала, агроааглыхратә аԥшьгамҭақәа иааидкыланы ҳнапы рыԥшьуп, ҳрыцҳраауеит рҿаԥхьа иқәдыргылаз ахықәккәа ралыршараҿы, рырҿиараҿы», – иҳәеит Ачба.

Ақыҭанхамҩа Аминистрра абиуџьет иамҽханакуа апроектқәа рынагӡара мацара акәӡам, уи ианаҭцакуеит ԥарала аиқәыршәара егьырҭ ахыҵхырҭа хадақәа. Ахәҭакахьала, амалқәа дәықәҵахоит амашына-тракортә станциақәа рахь, аҭиаақәа рыхьчарахь, ашҳам химикатқәа раахәарахь, иара убас аветеринартә лабораториақәа реибыраҭахь.

Аханатә есышықәса апроектқәа ирзоурыжьуан 70-80 миллион мааҭ раҟара. Анаҩсан абиуџьет иазырҳахеит шықәсык 150 миллион мааҭ рҟынӡа. Убарҭ рахьтә 130-135 миллион мааҭ рышьҭуан апроектқәа рахь. Ҳазну ашықәс азы абиуџьет иазырҳауп 500 миллион мааҭ рҟынӡа.

Аминистрра аусҳәарҭабжьаратә программа аҳәынҭқарратә статус аиуит. Уи инақәыршәаны, инагӡахоит адгылара еиуеиԥшым ахкқәа ирызку апрограммақәа рымҩаԥгара. Ачба ишҳаилиркааз ала, ари иазыԥхьагәанаҭоит идыру проектқәак рыдгылара, иагьарҭбааует ԥарала аиқәыршәара амҽхакқәа, убрахь иналаҭаны акредиттә ресурсқәа рахь рымҩа аартхарц азы ақыҭанхамҩатә аалыҵқәа раарыхыҩцәа рганахьала асубсидиақәагьы. Урҭ алагалахоит раԥхьаӡа акәны ҳазну ашықәс азы, избанзар уаанӡа усеиԥш амалқәа ыҟамызт. Ахада инапынҵала апрограмма иаҭанакуеит ақыҭа еиланхарҭақәа хахаҭцәҟьа рыдгылара. 110 ақыҭақәа рахьтә иарбанзаалак иаиуеит 1 миллионк мааҭк. Ахадаракәеи, ақыҭа активи, ауааԥсыреи абарҭ амалқәа еихыршоит аҭыԥантәи аԥшьгамҭақәа рынагӡаразы.

Ачба иҳәеит 2021 инаркны 2025 шықәсазынӡа инарыгӡо хықәкылатәи апрограмма инақәыршәаны, ақыҭанхамҩа Аминистрра ареспубликатә биуџьет аҟнытә ишазоушьҭыз 600 миллион мааҭ. 2021-2023 шықәсқәа рзы ԥарала аиқәыршәара иартәон есышықәса 100 миллион мааҭ, 2024-2025 шықәсқәа рзы уи иазҳаит 150 миллион мааҭ рҟынӡа. Абри аамҭала ибзиоуп ҳәа рыхҳәаан апроектқәа 1189.

«Иаҳа еиҳаны апроектқәа рынагӡара алыршахеит Очамчыра араион аҿы – 533, аҩбатәи аҭыԥ – Гәдоуҭа араион, зегь реиҳа еиҭаны – Гагра араион. Лымкаала хшыҩзышьҭра азун аҭиааӡара: ахархәарахь иалагалан 290 проект, убрахь иналаҭаны аӡахәаҭрақәа, аҵитрусқәа. Аусура ахырхарҭа хадақәа иреиуоуп ашықәс рацәа ныӡҵуа аҭиаақәа рԥашәырқра, амеханизациа маҷ ахархәагақәа раахәара. Арахәааӡара имаҷны хшыҩзышьҭра азун, избанзар аԥстәқәа џьарантәи иузаахәаӡом. Абри аҭыԥан арахә рныҟәгаразы, аҟашәақәа раарыхразы аҭагылазаашьақәа аԥырҵоит. Иара убас қәҿиарала инагӡоуп аԥсаатәааӡаразы апроектқәа, еиҳараӡак акәытқәа, ачақәа. Апрграмма аспект хадақәа ируакны иҟалеит амеханизациа маҷ ахархәагақәа рыла аиқәыршәара», – иҳәеит Ачба.

Апроектқәа рынагӡара инақәыршәаны игәцаракны рхатәы ҭыҙҭыԥқәа рҟны ақыҭанхамҩатә культуракәа раарыхреи арахәааӡареи знапы рылаку ақыҭақәа руааԥсыра рыдгылара. Апроектқәа реиҳараӡак зтәу рацәак идум аҭаацәаратә фермақәа роуп. Иаҳараӡак урҭ наплак маҷқәоуп, избанзар агроферма дуқәа даара амал дуқәа рҭахуп.

«Арахәааӡара аганахьала лахәылак изоурышьҭуеит 600 нызқь мааҭ, аҭиааӡара аганахьала – 1 миллионк мааҭ аҟынӡа. Аилахәыра дуқәа рзы ари рацәак аҭанакуам, абизнес аҟны урҭ рылшарамҷқәа азыԥсахуам. Ҳазну ашықәс азы аиҳабыра ирыдаагалеит аҭиааӡара аганахьала ирзоурышьҭуа 2 миллионк мааҭ рҟынӡа анагара, арахәааӡара аганахьалагьы – 2,5 миллион мааҭ рҟынӡа. Аха амалқәа аурышьҭуеит анхамҩақәа еиуеиԥшым рыхккәа рзы иаҭаххо алагалақәа рымҽхаккәа ҳасаб азуны», – иҳәеит Ачба.

«Ақыҭа ашықәс иалагӡаны аус рыдулоуп ахырхарҭа хадақәа ԥшьба зымҽхазкуа аусмҩаԥгатәқәа. Актәи – ари рацәак идуум апроектқәа грантла рыдгылара ауп. Аҩбатәи – ақыҭанхамҩатә проект дуқәа ԥарала реиқәыршәара. Ахԥатәи – миллионк мааҭ рыла ақыҭа хадаракәа – ишиашоу рыдгылара. Аԥшьбатәи ахырхарҭа иԥсабаратәымкәа рырцәытәра ашьамаҟа рахәы рыхккәа реиҕьтәра. Апрограмма инақәыршәаны иалаҳархәуеит еилаӡарала аус ҳацызуа аспециалистцәа. Ауааԥсыра азыҳәаракәа ҟарҵарц рылшоит, ҳекспертцәагьы иаҭаху аҭҵаарақәа рымҩаԥгаразы аҭыԥанқәа рахь инеиуеит. Аветеринартә маҵзуракәеи ҳареи арахә рныҟәгара аҭагылазашьа еилаҳкааует, ахәшьара аҳҭоит. Ари ахырхарҭа акырӡа аҭанакуеит, насгьы арахә жәлақәа рхаҭабзиара аиҕьтәра, ахьарахә ранҵара иацхраауеит», – иҳәеит агроном хада.

Ачба игәаанагарала, рацәак идуум анаплакқәа рҟны аҭаацәара еиднакыло налаҭаны, аусзуҩцәа зегьы иҭышәынтәалоу уадафахәыла реиқәыршәаразы урҭ русура ишақәнагоу, ишахәҭоу еиҿкаалатәуп. Ари усурҭала реиқәыршәара мацара акәымкәа, ахашәалақәа риурагьы иацхраауеит. Арахәааӡареи аҭиааӡареи аҭак ду рымоуп аекономиказы, ацьынџьтәылатә аалыҵ азымхара ҳанҭагылоу аамҭазы.

«Акәаци ахши рганахьала ҳаалыҵқәа идыртәо апроцент маҷк ауп иаҭанакуа, егьырҭ аалыҵқәа раагара ҳақәшәоит, – ишьақәирҕәҕәеит иара. – Аимпорт аганахьала абри аҩыза аҭагылазаашьа ҟазшьарбагоуп ахырхарҭақәа реиҳарак рзы. Аусхққәа зегьы адгылара рҭахуп, Ҳбиуџьет амаҷра аҭагылазаашьақәа раан зегьы ақәгәыҕырц залшом инхарҭәааҭцәҟьаны ԥарала реиқәыршәара. Аха, аминистрреи акомиссиа ҷыдеи иҟарҵо адгылара иабзоураны, ақәҿиара змоу апроектқәа иаҭаху ацхыраара шроуц ироуеит», – еихшьалеит Ачба.

Ақәҵареи ахырҷареи рымаӡақәа

Амилаҭ хаҿра аӡыргара

Алиса Гәажәԥҳа

Ҳаԥсуа культуреи ҳтрадициақәеи реиқәырхара шьаҭас иаҭаны, урҭ ҳаамҭазтәи амода, астиль ахь ихьарԥшны, иашьашәало, аха уи аамҭазы, аԥсуа цәа аҟәыынҵаны, амилаҭ хаҿра ацәымӡуа, еиҿыбааны аԥсуа ацәашәҵатәы маҭәа аарԥшра, аӡыргара хықәкыс измоу адизаинерцәа қәыԥшцәа Салима Ҳашыгԥҳаи Сарида Ҵәыџьԥҳаи русумҭақәа ӡырган раԥхьаӡа акәны Жәларбжьаратәи афестиваль «Амандарин» аҳәаақәа ирҭагӡаны имҩаԥгаз аԥсуа маҭәа иазкыз аицлабра аҟны. Араҟа аԥсуа ԥҳәызба лцәашәҵатәы аазырԥшуаз рколлекциа алкаахеит «Иреиҕьу аԥсуа маҭәа ҳаамҭазтәи аинтерпретациа» аноминациа аҟны.

Анаҩс, абаҩхатәра злоу анаԥҟазацәа рырҿиара амҩа еиҳа инартбааны иаатит, ааԥхьара роуит, рҿагьаладырхәит Москва имҩаԥгаз Жәларбжьаратәи Атомтә мода амчыбжь.

Адизаинерцәа реихьӡаракәеи, урҭ аханатә ари азанааҭ ахь ихьазырԥшызи, рхықәкы хадеи реилкаарази ҳара ҳлыҿцәажәеит адизаинер қәыԥш Салима Ҳашыгԥҳа.

Ҳаиҿцәажәара хацыркуа Аԥсныҭәи аҳәынҭқарратә университет аҟазара афакультет «акостиум адизаин» аҟәша аушьҭымҭа, уажәшьҭа аԥсуа бренд «APSSA» аиҿкааҩцәа ируаӡәку Салима Ҳашыгԥҳа иазгәалҭеит дхәыҷаахыс аӡахра, аԥара, ақәҵара уҳәа анаԥҟазара дшазҿлымҳаз.

«Сара ибзианы сылхаануп санду Уардиа Инаԥҳа, уи адырды ала аласа лхахон, нас илхахаз аласа иалхны амаҭәа ԥхақәа лԥон, лнапы ҟазан. Уи инаҷыданы, схәыҷаахыс даара игәцаракны исымаз, хырҩа зысҭоз акы акәын иахьагьы аҩны иҳазкнаҳау, акыр шықәса зхыҵуа сабду Мкан Ҳашыг иуапа. Еснагь иҵьашьаны сахәаԥшуан ауапа аҩнуҵҟала, еиуеиԥшым аԥшәақәа рыла ихырҷаны, шәҭыла иқәҵаны иахьыҟаз. Сызҳацыԥхьаӡа сабду иуапа ахь исымаз аинтерес еиҳагьы иацлон. Адизаинер изанааҭ алхрахь схьаԥшра зыбзоуроу еиҳарак урҭ роуп. Анаҩс, инҭырҳәцааны уи ашҟа исымаз азҵаарақәа рҭак аԥшаареи аҭҵаареи рзы аҭагылазаашьа соуит», – лҳәеит уи.

Салима лажәақәа рыла, лабду иуапа аӡбахә Сарида ианылзеиҭалҳәа, аҩыџьагь Аԥсныҭәи аҳәынҭқарратә музеи иадҵаалеит, аҭоурых ҭырҵааит. Аха, анаҩс, ироуз адырракәа рхархәарала, аус шадулатәу иазхәыцны, иазнеины ақәҵашьа рхала ирҵеит. Уи излаҳалҳәаз ала, ауапа аҩнуҵҟала шәҭыла ақәҵара аҭакы амоуп. Ажәытәан ахаҵа иуапа анеимҟьоз напыла иқәҵаз ашәҭқәа ааԥшуазар, аҩнаҭаҟны знапы ҟазоу, ақәҵара здыруа аҭыԥҳа, аԥҳәыс дшыҟоу аанагон.

Салима лцәажәараҿы иазгәалҭеит Саридеи лареи еидызкыло арҿиара амацара шакәым, урҭ аиуара шрыбжьоу, ихәыҷаахыс ишеибадыруа, ишеиҩызцәоу, уимоу, аиҳәшьцәа реиԥш ишеизыҟоу, арҿиара еиҳагьы ишеизааигәанатәуа.

«Саридеи сареи хықәкык еицҳамоуп, ҳдунеихәаԥшышьеи ҳгәаанагаракәеи еиқәшәоит, арҿиаратә усуразы ҳидеиақәеи ҳхәыцракәеи шамахамзар еиԥшуп. Еиуеиԥшым агәаанагаракәа анҳазцәырҵуагьы акәҿы ҳазааиуеит, иҟоуп хаз-хазы ҳанхәыцуагьы, ҳазнеишьа анеиԥшхо, еиҳарак ажәада ҳаилибакааует. Ҳәарада, арҿиараҿы ас еиԥш аизыҟазаашьа даара акыр аҭанакуеит. Ҳастудентра ашықәсқәа рзы еснагь ҳазхәыцуан, ҳхатәы ус, ҳарҿиара мҩақәызҵо, иҳәаақәызҵо аԥҵара, аартра. Уи акәхеит, ҳгәаҳәара анагӡара ҳалшеит ҳҭаацәа рыцхыраарала. Иаԥаҳҵеит аԥсуа бренд «APSSA», – азгәалҭеит адизаинер қәыԥш.

Салима лажәақәа рыла, абренд ахьӡгьы машәыршақә иҟалаз акы акәым, ажәа «аԥсы» шьагәыҭс иамоуп, ҵакыла «аԥсуа», «Аԥсны», «Аԥсуара» иазааигәоуп. «Ҳара ҳазхәыцуан зегь раԥхьаӡа аҭакы, уи инаваргыланы аҳәара мариазарц, англыз анбанқәа ахархәара раҳҭеит, егьырҭ аҭәылақәагьы азхьаԥшра арҭарц» – лҳәеит уи.

Жәларбжьаратәи афестиваль «Амандарин» ралахәхара шыҟалаз аҭәы дазаатҵыло, Салима дҳацәажәон:

–Акыр ҳлакҩакуан, иқәаҳҵеит-иқәаҳхит, афестиваль аҽалархәаразы иҟаҵаз алаҳәара ахыркәшара аҭыхәтәаантәи амш азы Саридеи сареи иаҳгәаҕьит ҳхы ԥаҳшәарц. Ҳколлекциа аналыркаа ашьҭахь, ҷыдала, 10 усумҭак, жәлар рашәаҳәареи рыкәашареи Аҳәынҭқарратә ансамбль акәашацәа рзы иаԥызҵаз, Жәларбжьаратәи афестиваль «Амандарин» аҟны «Иреиҕьу аԥсуа милаҭтә хаҵаматәа аԥҵаҩы» ҳәа иалкааз адизаинер Кадыр Тәанба ибзоурала иҟалеит ҳара Москваҟа ҳцара. Уи ааԥхьара ирҭеит афестиваль «Амандарин» амҩаԥысра ашьҭахь, Жәларбжьаратәи Атомтә мода амчыбжь ахь. Ҳҩыза адизаинер ҳазбахә реиҳәеит афестиваль аиҿкааҩцәа. Урҭ ҭелла рыҽҳамардеит, ҳусумҭақәа анырба аинтерес шьҭырхит, иргәаԥхеит. Аха, ҳара ҳколлекциа акы ада егьырҭ хиамызт, иҳамаз аескизқәа аба ахь ииагатәын, иӡахтәын, иқәҵатәын, аус адулатәын аамҭа кьаҿк иалагӡаны. Аԥсны аӡыргара, аԥсуа милаҭтә цәашәҵатәы маҭәа иахәҭоу аҩаӡарала аарԥшра ҳалымшар ҳәа ҳазхәыцны, азныказы мап ҳкит, аха аиҿкааҩцәа ҳазааргеит.

7-усумҭак еидызкылоз «APSSA» аколлекциа Москва Жәларбжьаратәи афестиваль Атомтә мода амчыбжь аҟны аӡыргара, адизаинерцәа қәыԥшцәа Салима Ҳашыгԥҳаи Сарида Ҵәыџьԥҳаи рзы, ҳәарада, алҵшәа бзиа зауз раԥхьатәи шьаҿа ҭбаауп.

«Ҩымчыбжьа тәамҩахә ҳамамкәан аус ааuан, иаԥаҳҵаз аԥсуа милаҭтә цәашәҵатәы маҭәа, хаҭала, аԥсуа ԥҳәызба лцәашәҵатәы маҭәа архиаразы. Аескизқәа аба ахь ииагатәын, урҭ рызахраҿы иҳацхраауан аҟазацәа-ӡахыҩцәа, аха напылатәи аусура, ахырҷара, ақәҵара Саридеи сареи ҳнапы иҵаххыр акәын. Анаԥқәа ҳазхаӡомызт. Аколлекциа архиара аамҭа аҭахуп, ҩымз-хымз иреиҵамкәан. Ҳара ҩымчыбжьа рыла 7 коллекциак ӡахны, ихырҷаны, иқәҵаны архиара ҳалҳаршеит», – лҳәеит абаҩхатәра злоу адизаинер.

Агәыхыҭхыҭреи аҭакԥхықәреи зцыз ари афестиваль амҩаԥысшьа далацәажәо Салима дазаатҕылеит, рколлекциа аӡыргараан афестиваль аиҿкааҩцәа ирыдыргалаз дара рмоделиерцәа мап шырцәыркыз имыргәаакәан. «Аԥсуа милаҭтә цәашәҵатәы маҭәа аӡыргарала ҳара иаҳҭаххеит аԥсуа милаҭтә хаҿра аарԥшра. Убри аҟнытә, Москва инхо ҳџьынџьуаа рахьтә, акәашацәа алԥшааны, ҳколлекциа аԥсуа ҭыԥхацәа иӡырыргартә аҭагылазаашьа аԥаҳҵеит», – лҳәеит гәахәара дула.

Ҳәарада, еиуеиԥшым акыр аҭәылақәа рҟнытә зколлекциақәа ӡырызгоз адизаинерцәа рҿаԥхьа Аԥсны аӡыргара, аԥсуа милаҭтә цәашәҵатәы маҭәа дырбара аԥсуа дизаинерцәа қәыԥшцәа рзы шԥышәараз инаҷыданы акыр зҵазкуаз хҭысын.

«Ҳара ҳазыԥшӡамызт ас еиԥш аӡыргара. Аха иаалырҟьаны ҳарҿиара аизҳараҿы иҟалаз ахҭыс ҳгәы азҭанаҵеит, аԥхьаҟа уи иҳаднаҵо аҭакԥхықәра анагӡарагьы ҳазыхиоуп. Ҳгәы иҭоуп ҳарҿиара арҭбаара. Иҳамоуп агәҭаккәа, агәҭахәыцракәа, аидеиақәа маҷымкәан. Макьаназы аус здаҳуло, иаԥаҳҵо аԥсуа ԥҳәызба лцәашәҵатәы маҭәа акәзар, аԥхьаҟазы ҳазхәыцуеит аԥсуа хҭырԥа азхьаԥшра. Уи аԥсуа орнаментқәа рыла ихарҭәааны, иқәҵаны архиара, аӡыргара, иара убас акәымжәы, акаба уҳәа егьырҭ аԥсуа милаҭ цәашәҵатәы маҭәақәа ҳаамҭа иақәшәо ажәытәи-аҿатәи еиҿыбааны, уаҩ илаԥш адхало, хаҭала, аҿар еилаҳаны иазхьаԥшуа аҟаҵара. Даара иаҳҭахуп аԥсуа милаҭтә цәашәҵатәы маҭәа аныҳәақәа раан мацара акәымкәан, есены аҿар аҭаҽырбо иныҟәыргалар, иазхьаԥшыр», – дҳацәажәон Салима.

Жәларбжьаратәи афестиваль Атомтә мода амчыбжь аҟны адизаинерцәа аԥсуа милаҭтә цәашәҵатәы маҭәа гәцаракны, даара интересс ишьҭыхны Салимеи Саридеи ишрыдҵаалоз, иааигәаны еибадырырц, аԥхьаҟа аусеицуразы еиуеиԥшым апроектқәа раԥҵарагьы ишақәгәыҕуа. Уи азы агәаҳәарагьы шрымоу мӡакәан ишрарҳәоз аҭәы ҳзеиҭалҳәеит Салима, иара убас аколлекциақәа аҭыхәтәаны ианӡырыргоз, хаҭала, аԥсуа милаҭтә цәашәҵатәы маҭәа аӡыргаҩцәа напеинҟьарыла ишрыдыркылаз.

Иазгәаҭатәуп, ашәҭқәа рықәҵареи, аԥсуа орнаментқәа рыла ацәашәҵатәы маҭәа архиареи инарҷыдангьы, аҭыԥҳацәа рҕәы иштоу аԥсуа-адыга наԥҟазара ахархәара аҭара.

Ҳаиҿцәажәара хыркәшо, ҳдизаинер қәыԥш лыгәҭаккәа ҳацеиҩшо иазгәалҭеит Саридеи лареи гәҭакыс ишрымоу рхатә коллекциақәа рӡыргара аиҿкаара.

Ахықәкы бзиеи арҿиаратә гәацԥыҳәареи змоу адизаинерцәа қәыԥшцәа ирзеиҕьаҳшьап иреиҳау ақәҿиаракәеи аихьӡаракәеи.

Аԥсны ақьаҕьариа даҭахума?

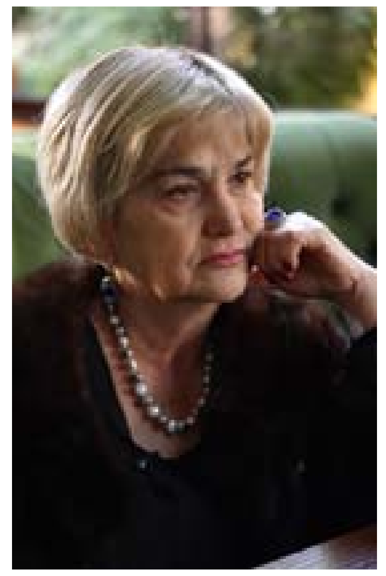

Аҭаацәаракәа еибызҭо

«Ақьаҕьариа» –ари ижәытәу ажәоуп, аха иахьагьы ахархәара ду амоуп. Иахьа ауаажәларраҿы ицәырҵуеит еуеиԥшым агәаанагаракәа, Аԥсны даҭахума ақьаҕариа, мамзаргьы мап?!

Абарҭқәеи егьырҭ азҵаарақәеи еилаҳкаарц ҳалҭааит Гагра иаԥҵоу хатәгәаԥхаралатәи адемографиатә фонд «Анасыԥ» напхгара азызуа, еицырдыруа ақьаҕьариа Нана Сиҷинаапҳа.

Абар 20 шықәса ирылагӡаны Нана лыбзоурала иаԥҵахахьеит 100 инареиҳаны аҭаацәаракәа. Лара ҟазшьала илахҿыху, алаф зхәо ,ауаа ирзааигоу уаҩуп.

Нана излалҳәаз ала, даара агәаҳәара лымоуп аҭаацәара иалам зегьы ацхыраара рыҭара. Иахьагьы илыдҵаало рацәаҩуп, еиҳарак анацәа зыхшара зынасыԥ «иахыԥахьоу», уи еиҳарак 30 - 35 шықәса ирҭысхьоу роуп. Аҟаза лажәақәа рыла илылоуп убри аҩыза аҟыбаҩ, доусы «еинаало» днарыхәаԥшны еилылкааует, уи шьҭрала иааует ланду, лаб иаҳәшьцәа рҟынтәи, урҭгьы қьаҕьариацәан.

Нана ари еиԥш иҟоу ацхыраарази аԥсуаа реиԥш илҭааует егьырҭ амилаҭқәа рхаҭарнакцәагьы, аерманцәа, абазақәа, адыгақәа уҳәа. «Сара даара гәахәарыла исыдыскылоит, еибасырдырыз ауаа, иахьа рҳәоу еиқәышәаны рыхшара аныраaӡо»,–лҳәоит лара.

Аԥсны ақьаҕьариа даҭахума ҳәа ҳазҵаара аҭак ҟаҵо, «хымԥада даҭахуп, иара уи адагьы ԥсыхәа ыҟаӡам адемографиа ашьҭыхразы, убри азы иҳалшо зегь ҟаҳҵароуп, иҟаларц аизҳара, аиҵыҵра»,– лҳәеит Нана.

Шәнапы злаку аус аҟны еиҵахара шәымоума ҳәа ҳанлазҵаа «Гагра араион анапхгара аҟынтәи ацхыраара шсымоугьы ,даҽа маҷк агәаҳәара аадырԥшларц сҭахуп, аха уи азы гәкажьра сымаӡам, исылшо зегь ҟасҵоит ауаа рыԥсҭазаара еиларҵарц рыдгылара ацхыраара аус аҟны»,– лҳәеит лара.

Марҭа Гәарамиа

Урыстәыла иазгәарҭеит Пушкин игәалашәара амш

Есышықәса, жәабранмза 10 рзы Урыстәыла иазгәарҭоит Александр Сергеи-иԥа Пушкин игәалашәара амш. А.С. Пушкин ихьӡ зху аурыс бжьаратә школ №2 аусзуҩцәеи аҭаҩцәеи Аҟәа, апоет ибаҟа амҵан ашәҭшьыҵәракәа шьҭарҵеит.

Абжьаратә школ №2 адиректор Ирина Повирскер лажәақәа рыла, есышықәса А.С. Пушкин игәалашәара иазку аусмҩаԥгатәқәа зегьы ирылахәуп.

«Традициала ишаԥу еиԥш, ари амш аҿны апоет ду даҳгәалаҳаршәоит. Ҳҵаҩцәа Фазиль Искандер иҩымҭақәа рҟынтәи ажәеинраалақәеи Пушкин изку ажәеинраалақәеи аздырхиеит. Пушкин ирҿиара алитература зегьы иагәылсуеит»,- ҳәа азгәалҭеит ашкол адиректор.

Аԥсны иҟоу Россотрудничество ахаҭарнак Наталиа Каиун инаҭшьны иазгәалҭеит, ари амш Урыстәыла аҭоурых аҟны адагьы адунеитә культураҿгьы ишазгәарҭо.

Ремзи Аиба хаҭалатәи ицәыргақәҵа

Асахьаҭыхыҩ Ремзи Аиба хаҭалатәи ицәыргақәҵа аатит Гагра. Ацәыргақәҵа еиднакылоит амилаҭтә цәа зхоу 60 инареиҳаны аусумҭақәа.

Аекспозициа иалалеит аԥсуа бзазара аелементқәа знылшуа асахьақәа. Апеизаж, атрадициатә маҭәа зшәу абыргцәеи аҳәсеи злахәу асценақәа уҳәа ирацәоуп иӡыргоу.

Аусмҩаԥгатә еиҿнакааит Гагра араион ахадара акультура аҟәша, Т.Кәакәасқьыр ихьӡ зху акультура Аҩны апроект «Ҳааигәара иҟоу абаҩхатәра» аҳәаақәа ирҭагӡаны.

Ацәыргақәҵа аартызаауеит 2026 шықәса жәабранмза 22-нӡа.

Асахьаҭыхыҩцәа ҿарацәа рдунеи

Ацәыргақәҵа мач

Наира Сабекиа

Асахьаҭыхцәа рдунеи иагәылаԥшыр зҭаху ирзаҵлеит даҽа цәыргақәҵак. Арҭ амшқәа рзы агалереиа мач «Auada» аҟны иаадыртит аҿар рҭыхымҭақәа рцәыргақәҵа. Шәагаала имачу ари агалереиа изныкымкәа аҭааҩцәа аргәырҕьахьеит. Уи деиҳабуп асахьаҭыхҩы қәыԥш Аԥшьа Ҳагба.

Уажәы иаарту ацәыргақәҵа еиднакылоит аҿыханҵа, аграфика, акерамика, агравиура, амакет. Иуԥылоит иҿыцу асахьаҭыхҩцәа рыхьӡқәа: Саид Какалиа «Мамзышьха». Мактина Гогиа, аграфика, Карина Чолокиан «Аԥенџьыр уандәылыԥшуа». Идаеҭ Аҭрышба, аскетч, Асҭамыр Ешба «Анышь», Саида Кәыҵниаԥҳа «Хьӡыда». Николь Барцыц, Мадлена Барцыц «Иааԥхьамыз асас». Адамыр Аршба «Ишьҭоу Венера», Сана Ҭарба. Убас иҵегьы русумҭақәа улаԥш рыдхалоит, удыргачамкуеит. Иааидкыланы зегьы 26-ҩык асахьаҭыхцәа ҿарацәа рҭыхымҭақәа цәыргоуп абра.

Аҭааҩ аинтерес ду изцәырнагоит «Иааԥхьам асас» зыхьӡу Мадлена Барцыц лҭыхымҭа. Араҟа аҳра руеит аԥшшәы хадақәа ҩба – ашкәакәеи аиқәаҵәеи. Асахьаҭыхҩы қәыԥш Олег Чедиа иаԥиҵаз «Апроцессқәа» зыхьӡу дахцәажәо иҽааиртуеит: «Сара еснагь мҩанызас, мшынҵак еиԥш исыцуп – «аскетчбук». Уи еиднакылоит сыхшыҩҵак, сцәаныррақәа, сыбзиабара, сгәырҕьара, сгәынамӡарақәа. Ари сҭыхымҭаҿ 2025-тәи ашықәстәи сыԥсҭазаара анырԥшуп, фрагментцыԥхьаӡа – сыԥсҭазаара ашәымҭақәа ирызкуп, урҭ аԥҵоуп, каламла, атыҩша, акварель рхархәарала. Еснагь ашәыгеи аши унапаҿы иҟам. Убри азы уцәа ианырыз иаразнак аш ахь иузиагом. Сара еснагь аҩыга калами, аблокноти сыцуп. Урҭ сара даара исыцхраауеит сҭыхраҿы. Убри азы абраҟа ишәсырбоит раԥхьатәи – аоригинал, ари аусумҭа – аартратә актуп. Схы снардыруеит, сҽаасыртуеит. Сыԥсҭазаара афрагментқәа акны еидыскылоит, нас исылшоит аганахьынтә ахәаԥшра. Исыҵанаҳәоит сызусҭоу, сахьцо, насгьы дарбан сара сзын зегь реиҳа ихадоу» – абас иҟоуп асахьаҭыхҩы қәыԥш иҭыхымҭа «Апроцессқәа», иаҵиҵо афилософиатә лкаа.

Ацәыргақәҵаҿ иҟоуп иара убас акыр ишьақәгылахьоу асахьаҭыхцәа: Аԥшьа Ҳагба «Амҩахыҵырҭа», Манана Габлиа «Амшын аилашыҩкра», «Апельсин ҵлақәа», Диана Хынҭәба «Х-гәазыҳәарак. Аԥхыӡқәа» зыхьӡу раԥҵамҭақәа.

Агалереиа «Auada» иаҭаарц зҭаху ари ацәыргақәҵа уаҟа иҟазаауеит март мза агалагамҭазынӡа. Ааԥын алагамҭаз араҟа иазгәаҭоуп асахьаҭыхҩы қәыԥш хаҭалатәи лцәыргақәҵа аиҿкаара.

Ауаажәларратә палатаҿы

Февраль 3 рзы имҩаԥысит Ауаажәларратә палата аилатәаара. Уи аартуа аиҳабы Гәли Кьычба иазгәалҭеит русураҿы еснагь ишықәныҟәо Аԥсны Аконституциа, насгьы дара ишрылахәу аԥышәа ду змоу, раԥхьатәи Аԥсны Жәлар Реизара адепутатцәас иҟаз «Ахьтәы парламент» алахәылацәа, аӡәымкәа-ҩыџьамкәа: Валери Кәарҷиа, Сократ Џьынџьал, Олег Дамениа, Сергеи Шамба, Валери Гәырџьуа убас иҵегьы. «Урҭ ражәа, рԥышәа акраҵанакуеит ҳажәлар ргәы иҵхо аӡбаразы» – лҳәеит лара.

Нас ажәа лыман апалата иаԥшьыргаз «Афорум» напхгара азҭо, апалата алахәыла Изолдьда Ҳагба. Лара дазааҭгылеит: «Ҳажәлар ргәы иҵхо азҵаарақәа жәпакы шьҭаҳхит, иҳаӡбеит ареформақәа рыҭҵаара, ахада иҟынӡагьы ҳнеит, инеиҵыхны ауаажәларра адкыланы, аспециалистцәа адгаланы ҳнеихьеит араионқәа рҿгьы, адепутатцәа ҳрацәажәахьеит, ишьҭаҳххьеит адемографиа азҵаара, иарбан ҭагылазаашьоу ирзаԥаҳҵаз ргәабзиара иацклаԥшразы, асоциалтә-економикатә ҭагылаазаашьа, арҩышьыгатә амаҭәаашьарқәа рыдкылара апроблема Аԥсны, абарҭқәа зегьы неидкыланы ҳдемографиа иаԥырхагоуп.

Ирҭахума дара аҿар аҭаацәара аԥҵара, ирҭахума ахәыҷы рацәа.

Ихадароу зҵаароуп иара убас апарламент ашҟа инеиуа зусҭцәоу., рхаҭара, рдырра».

Асоциалтә-економикатә аҿиара иазкыз ажәахә ҟаиҵеит Дауҭ Агрба.

«Асоциалтә-економикатә ҿиара анаҳҳәо, «Уи зегь раԥхьаӡа иадҳәалоуп ақыҭа, ҳрыҿцәажәеит уа аус зуа, ақыҭа иалҵыз адепутатцәа.

Иахьа иҟоуп ақыҭа адепутатцәа ҳәа, урҭ амчра ҳәа акгьы рымаӡам, ак рызбартә еиԥш, аҭагылазаашьа рыԥсахыртә еиԥш. Убарҭ рымчра аиҳатәра алҵшәа аанашьҭуеит ҳәа ҳгәы иаанагоит» – азгәеиҭеит апалата алахәыла Дауҭ Агрба.

Ргәаанагарақәа рыла иқәгылеит апалата алахәылацәа Ҭамаз Қьецба, астратегиатә центр аиҳабы Олег Дамениа, Сократ Џьынџьал, Сергеи Шамба, Ерасҭа Агәмаа, Ҳақан Кочу. Ажәлар Реизара адепутат Валери Кәарҷиа иазгәеиҭеит: «Апарламент амилаҭ азыҳәан зегь ҟарҵон, абраҟа зегьы алазароуп апозициа, анаука аусзуҩцәа, ҳара иаҳԥырхаго ҳазмырҕьацо аконституциа акәӡам, ҳазмырҕьацо аконституциа ҳахьықәмныҟәо ауп», иҳәеит иара.

Иааидкыланы Ауаажәларратә палата аилатәаараҿы иалкаан ихадоу азҵаарақәа хԥа. Урҭ зегьы ирылацәажәараны иҟоуп март мзазы имҩаԥысраны иҟоу афорум ду аҟны.

Аиԥылара ахыркәшамҭаз уи иалахәыз зегьы агәахәара ду рнаҭеит ааԥхьарала ирҭааз ҳџьынџьуаҩ Ельчин Аӡынба лааира. Лара дазааҭгылеит ООН лықәгылара, аԥсуаа рзинқәа рыхьчаразы есмыша лхы дшамеигӡо, насгьы илҭахуп абрантәи абызшәақәа здыруа аҿар адгылара лырҭарц, лара лыхәҭаахьала лдырреи лԥышәеи рымадара дазхиоуп.

Н. Санцба

«Даур Занҭариа»

Алитература-биографиатә ҭҵаамҭа

Москва (ашәҟәҭыжьырҭа «Молодая гвардия») «Жизнь замечательных людей» асериала урысшәала иҭыжьуп аԥсуа шәҟәыҩҩы, СССР-и Аԥсни рышәҟәыҩҩцәа Реидгылақәа ирылаз Даур Занҭариа изку Максим Гуреев ишәҟәы «Даур Занҭариа» (Алитература-биографиатә ҭҵаамҭа).

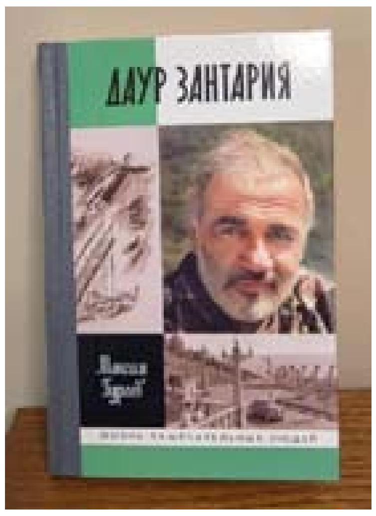

Ашәҟәы аҟны иаарԥшуп арҿиаҩы иԥсҭазаареи ирҿиаратә мҩеи, архивтә материалқәа рыла, иара убас аҟаза ибзианы дыздыруаз ауаа рыҿцәажәарақәа рыла еизгоу аматериалқәа шьаҭас ирымоуп.

«Москватәи аԥсуа диаспора» аҟны еиҿкаан ашәҟәы аӡыргара. Ашәҟәыҩҩы иҭаацәа реиԥш, аӡыргараан иҟан: Аԥсны адәныҟатәи аусқәа рминистр Олег Барцыыц, акультура аминистр Даур Аҟаҩба, Москватәи аԥсуа диаспореи арҿиаратә интеллигенциеи рхаҭарнакцәа, Аԥсны жәлар рпоет Дырмит Гәлиа имаҭа Гьаргь Гәлиа.

Ашәҟәы ахцәажәараан ргәаанагарақәа рҳәеит: Олег Барцыц, Даур Аҟаҩба уҳәа егьырҭгьы. Аҭыжьымҭа автор Максим Гуреев ицәажәараан излазгәеиҭаз ала, Даур Занҭариа ибаҩхатәра еиԥшнушьалоит Габриель Гарсиа Маркес ибаҩхатәра. Урҭ рдунеихәаԥшрақәа реизааигәара еиҳаракгьы уазхьанарԥшуеит ақырҭуа-аԥсуа еибашьра иаххәааy ароман «Золотое колесо».

Даур Занҭариа урысшәала иҭыҵхьоу иҩымҭақәа иреиуоуп иара убас: «Судьба Чу Якуба», «Енджи-Ханум, обойденная счастьем», «Следы зубров», «День певца» уҳәа егьырҭгьы. Иажәабжьқәеи, иповестқәеи, иажәеинраалақәеи аурыс ԥхьаҩцәа ибзианы ирдыруеит, иара убас афильмқәа рзы иаԥиҵаз асценариақәа. Уи 48 шықәсазаҵәык роуп иниҵыз. Иԥсҭазаара далҵит Москва. Анышә дамадоуп иқыҭа гәакьаҿ – Тамшь.

Ашәҟәы аҭыжьра рыбзоуроуп уи аԥшьгаҩцәа: Даур Занҭариа ихьӡ зху Ацентр аиҳабы Циза Гәымба, аҵарауаҩ Баҭал Кобахиа, афинастә цхыраара дахаҵгылеит аҵарауаҩ, ауаажәларратә усзуҩы, Урыстәылатәи амуниципалтә академиа академик Беслан Кобахиа.

«Ажәҩан блазаҵә»

Урысшәала иҭыҵит

Аaигәа Аԥснытәи ашәҟәҭыжьырҭаҿы урысшәала иҭыҵит Д. И. Гәлиа ихьӡ зху Аҳәынҭқарратә премиа занашьоу ашәҟәыҩҩы Даур Начҟьебиа иҩымҭақәа реизга «Одноглазое небо» («Ажәҩан блазаҵә»).

Ашәҟәыҩҩы ифырхацәа зларылукаауа рхатә дунеи, рхатә ҷыдарақәа рымоуп, алирикатәи афилософиатәи дунеихәаԥшрақәа еиларсуп, ргәеисыбжь еиныҩуеит. Аханатә ахҭысқәа автор ихаҿала иаарԥшызар, ишнеишнеиуа урҭ иҭахахьоу афырхаҵа иахь ииасуеит. Ега ус акәзаргьы, иаарԥшу зегьы аԥсҭазаара аҵабырг иазааигәоуп. Абри ус шакәу шьақәдырҕәҕәоит ашәҟәыҩҩцәа Анна Ганиеваи Андреи Волоси рхаҭақәагьы.

Ажәабжьқәа «Аҵла», «Аҵеџь» уҳәа аҭыжьымҭа иагәылоу егьырҭ арҿиамҭақәа 2005 шықәса раахыс аԥсышәала акьыԥхь збахьоу роуп, аԥсуа ԥхьаҩцәа ибзиаиы ирдыруеит. Аҩымҭақәа аҟаза ихаҭа аурысшәахь еиҭеигеит. Арҿиамҭа аҵакы аиқәырхараан уи акырӡа аҵанакуеит, автор инарҵауланы ишидыруа еиԥш даҽаӡәы илымшар ҟалоит аԥхьаҩ иҟынӡа анагара. Ари иалнаршоит аҵакы иахьынӡауа ацәмырӡра.

Ашәҟәыҩҩы урысшәала иҩыз ироман «Берег ночи» акәзар, знықымкәа урысшәала иҭыҵхьеит, еиҭагоуп: англыз, аерман, ақырҭуа, аиталиа, аиспан, анемец, анидерланд, асерб, ахорват бызшәақәа рахь.

АПСНЫМЕДИА

Ареспубликатәҳәынҳҳарратәусҳәарҳа «Аҳснымедиа»

gazeta-apsny.info
apsnygazeta@mail.ru

аҳел: +7 (840) 226-15-75 / 226-59-73
аҳыҳҳық: Аҳсны, Аҳәа аҳ, Ажәанба имҳа, 9

Аредактор хада
Ахра АНҲҲАБ

Агазеҭ адҳала иҳым астатиа ахәаредакциа иазшәаҳом. Агазеҭ ахә–20 мааҭ.